

sub districtione prohibeas ne Ecclesias tuas diocesis ad ordinationem tuam pertinentes absque tuo assensu intrare audeant, aut detinere, aut dimittere, te inconsulto. Quod si quis contra prohibitionem tuam venire presumpserit, in eum canonicam exerceas ultionem. Et de privilegio. Cum & planiare. §. In Ecclesiis, dicitur, quod religio in Ecclesiis suis, quæ ad ipsos pleno iure non pertinet, instrumens presbyteros Episcopis representent, ut eis de plebis cura respondeant; ipsi vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem: institutos etiam inconsultis Episcopis non audeant removere.

Ex quibus non plus habetur nisi quod presbyteri curati non possunt dimittere Ecclesias Episcopo inconsulto; & si dimiserint, puniri possunt. Sed hoc generale imprudenter applicat ad hoc speciale, ut non possint sine licentia Episcopi dimissa cura religionem intrare. Dicitur enim expresse XIX. quæst. I. cap. Dicitur, quod etiam contradicente Episcopo possunt clerici seculares Ecclesias suis dimissis religionem intrare. Quod vero habetur VII. quæst. I. Episcopus de loco &c. manifeste dicitur de transitu ad aliam Ecclesiam, non autem de transitu ad religionem.

Quod vero sexto obijcit, quod monachi etiam possunt transire de religione ad Ecclesiam seculari cum cura, non est simile: quia non transiunt statu religionis dimisso. Dicitur enim XVI. q. I. de monachis: Qui aut morantes in monasteriis, si postea ad clericatus ordines pervenerint, statim, non debent eos à priori proposito discedere. Sed archidiaconus, vel curatus, dimissa cura, potest religionem intrare tanquam transiens de statu imperfectiori ad perfectiorem, spiritu Dei ductus, ut habetur XIX. quæst. I. Dicitur.

Quod vero septimo proponitur, quod aliquis qui fuit in charitate, potest recedere à charitate: igitur non sequitur quod qui recedit à statu perfectionis, non fuerit in statu perfectionis: tam frivolum est, ut responsione non indigeat. A charitate enim nullus discedit nisi peccando, & similiter à statu perfectionis aliquis peccando recedit: quia sicut ad charitatis dilectionem aliquis obligatur ex lege communi, ita ad statum perfectionis aliquis obligatur ex voto speciali.

Quod vero octavo proponitur, quod Episcopi non possunt transire ad religionem sine licentia Papæ, hoc est ex constitutione Ecclesiæ, patet esse falsum; immo est ex ipsa obligatione qua se Episcopi obligant ad perpetuam curam plebis habendam: unde Apostolus dicit I. Cor. IX. 16. Necessitas mihi incumbit: vix enim mihi est, si non evangelizavero. Et causam necessitatis subdit, dicens: Cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, scilicet per perpetuam obligationem. Unde et in decretal. non inducitur quasi statum, sed quasi ratione probatum.

Quod vero nono proponitur, nullam efficaciam habet. Certum est enim quod de iure communi non debet aliquis eligi ad Episcopatum, nec debet suscipere archidiaconatum, vel parochie curam, nisi sit in sacris ordinibus constitutus secundum ecclesiasticam statuta. Sed in his Papa potest dispensare, & aliquando dispensat; & tunc habentes curam archidiaconatus, vel parochie, vel etiam si in Episcopos sint electi, possunt relicta cura contrahere matrimonium, ita quod non dirimatur jam contractum: quod de religiosis dici non potest.

(1) Al. si habent.

CAPUT XXVI.

Quæ opera ad religiosos pertinere possunt.

Restat igitur dicendum, quæ opera ad eos pertineant qui in religionis statu sunt. Sed quia de his plene alibi tractavimus, sufficit hic propter calumniosos pauca quædam inserere.

Inducunt enim verbum Hieronymi, quod habetur in decretis dist. LXV. cap. Olim: Antequam diaboli instinctu studia in religione fierent: ubi miror, si hoc introducant, quasi religiosi studere non debeant, cum studium, & sacræ Scripturæ præcipue, ad eos maxime pertineat qui vitam contemplativam elegerunt, præsertim cum Augustinus dicat XIX. de civ. Dei. quod à studio cognoscende veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Si enim hoc intenderent per hæc verba Hieronymi probare, convincerentur per id quod sequitur in eodem cap. Et diceretur in populis: Ego sum Pauli, ego sum Apollonis. Unde manifestum est hunc esse intellectum verbi præmissi. Antequam diaboli instinctu studia, id est depressiones, in religione, scilicet christiana, fierent.

Item inducunt, quod potestas ligandi, atque solvendi quantum ad executionem, vel executionis rationem sacerdotibus religiosis non tribuitur. Miror autem ad quid tendant. Si enim sic intelligitur, quod monachi (1) non habent ex hoc ipso quod ordinantur in sacerdotes, executionem clavium; verum est quidem; sed hoc idem de secularibus dici potest: non enim ex hoc ipso quod secularis ordinatur in sacerdotem, suscipit executionem clavium, sed ex hoc quod aliquam suscipit curam. Si vero intendunt, quod ex hoc ipso quod est religiosus, non possit habere executionem clavium; manifeste falsum est, & contra id quod dicitur XVI. quæst. I. Sunt nonnulli nullo dogmate fulti, audacissimo quidem zelo magis amaritudinis quam dilectionis inflammati, asserentes, monachos, quia mundo mortui sunt, & Deo vivunt, sacerdotalis officii potentia indignos; neque penitentiam, neque christianitatem largiri, nec absolvere posse per sacerdotales officii divinitus sibi injunctam potestatem. Sed omnino labuntur. Neque enim beatus Benedictus, monachorum præceptor almi fidei, huiusmodi rei aliquo modo extitit interdictor. In quo etiam notandum est, id solum religiosis esse illicitum quod eis est secundum statuta suæ regulæ interdictum.

Item inducunt quod habetur XVI. quæst. I. Monachus non doctus, sed plangentis habet officium. Quod si ideo inducunt ut probent quod non convenit monacho, ex hoc quod est monachus, quod sit doctor; verum est, alioquin omnis monachus doctor esset. Si vero intelligant quod monachus habet aliquid repugnans doctoris officio; manifeste falsum est, quin omni convenientissimum est religiosis docere, præcipue sacram scripturam: unde super illud Joan. IV. Reliquit ergo mulier hydriam &c. Glossa dicit, & est Augustini: „Hinc discant evangelizatori prius docere, ponere curam, & omnis ævuli; unde & Dominus, illis universalis doctrinæ commisit officium qui, cum fuerant, omnibus relictis, secuti, dicens Math. „ult. discipulis suis: Euntes, docete omnes gentes.“

Et similis responsio est ad omnia similia, sicut ad illud: Alia est causa clerici, alia monachi. Clericus, scilicet habens curam, dicit: Ego pascō; monachus: Ego pascor. Et iterum: Monachus sedeat solitarius, &

ta-

taceat. Per hæc enim, & similia declaratur quid monacho conveniat ex hoc quod est monachus; non autem per hæc ei interdicitur alia majora assumere, si ei fuerint commissa; sicut clericus non potest excommunicare ex hoc quod est clericus, potest tamen, si hoc ei ab Episcopo committatur.

Item quod inducunt non amplius quam duos esse ordines à Domino institutos; scilicet duodecim Apostolorum, quorum formam tenent Episcopi; & septuaginta duorum discipulorum, quorum formam tenent curati presbyteri: si ad hoc inducitur quod religiosi non habent ordinariam curam, si non fuerint vel Episcopi, vel curati; nullus potest negare. Si autem hoc intendat, quod religiosi non possunt prædicare, vel confessiones audire ex superiorum prælatorum commissione; patet hoc esse falsum: quia quanto quis est celsior, tanto & illis erit potentior,

ut habetur XVI. quæst. I. Sunt nonnulli. Unde si seculares sacerdotes non curati possunt huiusmodi facere ex commissione prælatorum, multo magis hoc possunt religiosi, si eis committatur.

Hæc respondenda occurrunt his qui perfectionem religionis denigrare nituntur, à contumeliis abstinendo: quia, sicut scriptum est Proverb. X. 18. qui profert contumeliam, insipiens est: & XX. 3. Omnes stulti miscentur contumeliis.

Si quis igitur contra hæc rescribere voluerit, mihi acceptissimum erit. Nullo enim modo melius quam contradicentibus resistendo, aperitur veritas, & falsitas confutatur, secundum illud Salomonis Proverb. XXVI. 17. Ferrum ferro acuitur, & homo ex acuti factem amici sui. Ipse autem Deus iudicet inter nos & eos, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

DIVI THOMÆ

AQUINATIS,

CONTRA PESTIFERAM DOCTRINAM

retrahentium homines à religionis ingressu.

OPUSCULUM XVIII.

* Al. XVII.

CAPUT I.

Auctoris intentio.

Christianæ religionis propositum in hoc præcipue videtur consistere, ut à terrenis homines abstrahat, & spiritualibus faciat esse intentos. Hinc est quod anchor fidei, & consummator Jesus in hunc mundum veniens sæcularium rerum contemptum & factum, & verbo suis fideiibus demonstravit. Facto siquidem, quia, sicut dicit Augustinus in Lib. de catechizandis rudibus, omnia bona terrena contempsit homo factus Dominus Jesus, ut contemnda monstraret; & omnia terrena mala sustinuit, quæ sustinenda præcipuebat, ut neque in illis quæreret felicitas, neque in istis infelicitas timeretur. Natus enim de matre, quæ quamvis à viro intacta conceperit, semperque intacta permanserit, tamen fabro desponsata erat, omnem typum carnalis nobilitatis extinxit. Natus in civitate Bethleem, quæ inter omnes Judææ civitates erat exigua, noluit quemquam de terrenæ civitatis sublimitate gloriari. Pauper factus est, cuius sunt omnia, & per quem facta sunt omnia, ne quisquam cum in eum crederet, de terrenis divitiis auderet extolli. Noluit Rex ab hominibus fieri, quia humilitatis ostendebat vim. Bæsurvit qui omnes pascit, sicut per quem omnis potus creatur, ab itinere fatigatus est qui se ipsum nobis viam fecit in cælum, crucifixus est qui cruciatus nostros finivit, mortuus est qui mortuos suscitavit. Hoc idem in verbis ostendit: nam in sue

prædicationis exordio non aliqua regna terrena, sicut in veteri testamento, sed regnum cælorum penitentibus repromisit. Discipulis primam beatitudinem in spiritu paupertate constituit, in qua etiam perfectionis iter esse monstravit, dicens quærenti juveni, Math. XXI. 21. Si vis perfectus esse, vende, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus; & veni, sequere me. Hanc viam ejus discipuli sunt secuti, tanquam temporaliter nihil habentes, sed spirituali virtute omnia possidentes. Habentes enim alimenta & quibus tegebantur, his erant contenti. Hoc autem tam piæ, tamque salubre studium diaboli, humane salutis æmulus, per homines carnales inimicos crucis Christi, terrena sapientes, ab antiquis temporibus impedire non cessat. Dicit enim Augustinus in Lib. de agone christiano: „Masculi, & femine, & omnis ætas, & omnis sæculi dignitas, ad speciem vitæ æternæ, commutata est. Alii, neglectis temporalibus bonis, convolant ad divina; alii cædunt eorum virtutibus, qui hæc faciunt, & laudant quod imitari non audent. Pauci autem adhuc murrunt, & inani livore torquentur, aut qui sua quærent in Ecclesia, quamvis catholici videantur, aut ex ipso Christi nomine gloriam quærentes heretici.“ Ex horum siquidem numero insurrexerunt ab olim diversis quidem locis, sed pari vesania, Jovinianus Romæ, Vigilantius in Gallia, quæ antea errorum monstris cæruerant: quorum primus virginitati matrimonium, secundus paupertati divitum statum præsumperunt æquare manifesta perfidia; evangelica, & apostolica

Qq

con-

consilia, quantum in ipsis est, reddentes inania. Si enim divitiarum paupertati, virginitati matrimonium comparatur ex aequo, frustra vel Dominus de paupertate servanda, vel ejus Apostolus de virginitate custodienda dedit consilium. Unde insignis doctor Hieronymus utrumque eorum efficaciter confutavit. Sed, sicut in Apocalypsi legitur, unum de capitibus bestiae, quod quasi occisum fuerat, à plaga suae mortis curatur. Insuper enim iterato in Gallia novi Vigilanti, à consiliorum observantia multipliciter, & astute homines retrahentes. Primo namque proponunt, nullos consiliorum observantiam per religionis introitum debere assumere, nisi prius in mandatorum observantia exercitatos: per quorum dictum & praecepta, & peccatoribus, & noviter conversis ad fidem arripiente perfectionis via praeceditur. Addunt in super, quod consiliorum viam nullus debeat assumere, nisi prius multorum consilio requisito. Per quod quantum impedimentum assumenda perfectioni pariter hominibus, nullus sane mentis ignorat, dum carnalium hominum consilia, quorum major est numerus, facilius à spiritualibus homines retrahunt quam inducunt. Conantur insuper impedire obligationem hominum ad religionis ingressum, per quam firmatur animus ad perfectionis viam assumendam. Demum paupertatis perfectioni derogare multipliciter non veniunt.

Horum autem conatum nefarium praefiguravit Pharaon, qui, ut legitur Exod. v. 4. oburgans Moysen, & Aaron volentes populum Dei Aegypto educere: Quare, inquit, Moyses, & Aaron, sollicitatis populum ab operibus suis? Ubi dicit Glossa Origenis: „Hodie quoque si Moyses, & Aaron, id est propheticus, & sacerdotalis sermo, animam sollicitet ad servitium Dei, exire de saeculo, renuntiare omnibus, quae possidet, attendere legi, & verbo Dei; continuo audies unanimes, & amicos Pharaonis dicere: Videte quomodo seducuntur homines, & pervertuntur adolescentes.“ Et postea subdit: „Hae erant tunc verba Pharaonis hae nunc amici ejus loquuntur.“ Hae igitur sunt eorum consilia, quibus impedire conantur tendentium ad perfectionem profectum. Sed secundum Salomonis sententiam, non est consilium contra Dominum: de cuius confisi auxilio spiritualibus armis, quae sunt parentia Deo, praedicta consilia nitentur destruire, & praesumptionis altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei.

De singulis igitur praemissorum hoc ordine prosequemur, ut primo ponamus ea quibus suam intentionem fundare nituntur; post haec ostendere conabimur secundum quid, & quomodo singulorum praedictorum repugnat veritati, quae secundum pietatem est; deinde ostendemus ea quibus utuntur ad suae opinionis assertionem, inania, & frivola esse.

CAPUT II.

Rationes quibus adstruere quidam nituntur, non debent aliquos ad religionem admitti antequam fuerint in praecipis exercitati.

Nituntur autem ostendere multipliciter, quod consiliorum viam non debent arripere, nisi prius fuerint in observantia mandatorum exercitati. Salvator enim noster, ubi consilium de paupertate sectanda dedit, primo adolescenti proposuit, ut si vellet vitam ingredi, servaret mandata, & tunc profertur se à juvenute mandata servasse, consilium servandae paupertatis dedit. Videtur igitur quod observantia

mandatorum viam consiliorum praecedere debeat.

Item inducunt quod Matth. ult. super illud: *Docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis*, dicit Glossa Bedae: „Congruus ordo. Primo enim docendus est auditor, deinde fidei sacramentis imbuendus, tunc ad servanda mandata instruendus.“ Ex quo volunt accipere quod observantia mandatorum praecedere debeat consiliorum assumptionem.

Adhuc. In Psalm. cxviii. 104. legitur: *A mandatis tuis intellexi*: ubi dicit Glossa: „Non mandata ipsa dico me intellexisse, sed à mandatis: quia ea, faciendo venit isse ad altitudinem sapientiae.“ Ex quo etiam idem quod prius volunt concludere.

Item inducunt quod alibi in Psalm. cxxx. super illud: *Sicut ablactatus es super matre tua*, dicit Glossa: „Sicut quinque tempora notantur in carnali procreatione, & alitione ita et in spirituali. Prius enim concipitur in utero; deinde ibidem alitur, donec in lucem edamur; deinde manibus matris gessatur, & lacte nutritur quousque ablactatus ad mensam patris accedamus.“ Et postea subdit: „Hae quinque tempora sancta servat Ecclesia.“ In quarta enim feria quartae hebdomadae quasi Ecclesiae infantia concipitur: tunc enim per exorcismum, & catechismum rudimentis christianitatis imbuntur. Deinde quasi in utero Ecclesiae aluntur usque ad sabbatum Sanctum, in quo per baptismum ad lucem generantur. Deinde quasi manibus Ecclesiae gestantur, & lacte nutritur usque ad pentecosten; quo tempore nulla difficultas inducuntur, non media nocte surgitur, non jejunatur. Postea Spiritu paraclitico confirmati, quasi ablactati incipiunt jejunare, & alia difficultas servare. Multi vero hunc ordinem pervertunt, ut heretici, & schismatici, se ante tempus à lacte separantes: unde extinguuntur. Cum ergo observatio consiliorum sit difficilior quam observatio mandatorum; videtur perversus esse ordo, & ad haesim, vel schisma pertinere quod aliquis accedat ad observandum consilia prius in praecipis observandis non exercitatus.

Hoc etiam idem probare nituntur per ordinem miraculorum, quibus Salvator turbas pavit. Primo enim, ut legitur Matth. xiv. satiavit quinque millia hominum ex quinque panibus, & duobus piscibus. Postea vero satiavit quatuor millia hominum de septem panibus, & septem pisciculis, ut habetur Matth. xv. Significauerunt autem per quinque millia hi qui in saeculari habitu exterioribus uti recte noverunt. Nam qui mundo integre renuntiant, quatuor millia sunt, & septem panibus, id est evangelica perfectione sublimis, & spirituali gratia refectuntur. Ex quo volunt accipere, quod prius debent aliqui nutriti in observantia mandatorum, & postmodum perducunt ad perfectionem consiliorum.

Item inducunt quod Hieronymus dicit super Matth. in principio. *Quatuor, inquit, sunt qualitates de quibus sancta Evangelia continentur; praecipia, mandata, testimonia, exempla. In praecipis iustitia, in mandatis charitas, in testimoniis fides, in exemplis perfectio.* Volunt igitur concludere, quod à iustitia praecipiorum sit procedendum ad perfectionem exemplorum, quae in consiliis videtur consistere.

Inducunt etiam quod Gregorius dicit in VI. Moralium: *Post Lia amplexus ad Rachelem Jacob pervenit: quia perfectus quisque ad secunditatem activae vitae ante jungitur, & post ad requiem contemplativae copulatur.* Status autem religionis, qui consiliorum observantiam proficitur, pertinet ad vitam contemplativam; praecipia autem dirigunt nos ad vitam ac-

tivam: quia Matthaei xix. ubi enumerantur praecipia legis, dicit Glossa: „Ecce vita activa;“ ubi autem postea subjicitur: *Si vis perfectus esse*, dicit Glossa: „Ecce vita contemplativa.“ Non videtur ergo esse transendum ad religionis statum, nisi prius aliquis fuerit in vita activa exercitatus per observantiam praecipiorum. Assumunt etiam quod Gregorius dicit super Ezech. *Nemo repente fit summus, sed in bona conversione à minimis quis inchoat, ut ad magna perveniat.* Minima autem videntur esse praecipia Decalogi, magna autem videntur esse consilia, quae pertinent ad perfectionem vitae. Dicit enim Augustinus in Lib. de sermone Domini in monte: *Ille qui praecipia sunt in lege, dicuntur minima; quae autem Christus dicitur in esse, sunt maxima.* Nullus ergo debet ad observantiam majorum, id est consiliorum, accedere, nisi prius in minoribus, hoc est in praecipis, exercitatus.

Item. Gregorius dicit, & habetur in decretis dist. xviii. cap. *Sicut. Scimus quod adificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, nisi à novitatis suae humore siccentur; ne si ante pondera quam solidentur, accipiant, cunctam simul ad terram fabricam deponant.* Ibidem etiam habetur ex dictis Gregorii: *Casum appetit qui ad summi loci fastigia postpositis gradibus per abrupta querit ascensum.* Unde concludunt, periculosum esse quod aliquis summam perfectionem consiliorum attingere presumat, nisi prius in minoribus, hoc est in mandatis, fuerit exercitatus.

Adjiciunt etiam, quod natura ordine mandata praecedunt consilia, utpote magis communia, à quibus non convertitur consequentia essendi. Possunt enim praecipia sine consiliis observari, consilia vero sine praecipis nequaquam. Unde inordinatum esse concludunt ad consilia tendere, non praemisso exercitio mandatorum.

Addunt etiam, quod si consilia praecipia praecederent, salus esse non posset his qui consilia non observant: quia secundum hoc nec praecipia observare valerent.

Hoc igitur sunt quibus maxime utuntur ad ostendendum, quod statum perfectionis per religionis ingressum assumere non debent nisi qui sunt in observantia mandatorum exercitati.

CAPUT III.

Quod praedicta assertio locum non habet in pueris.

ET quia praesens quaestio ad mores pertinet, in quibus praecipue considerandum est, utrum quod dicitur, operibus congruat; ostendamus primo, hoc quod asserere nituntur, à rectis operibus discordare.

Sunt autem tria genera hominum, qui praecipiorum exercitacionem non habent. Primo quidem pueri, qui propter defectum temporis mandatorum exercitacionem non potuerunt habere. Secundo sunt nuper ad fidem conversi, ante quam nullum in praecipiorum observantia exercitacionem esse potest, quia *omne quod non est ex fide, peccatum est*, ut Apostolus dicit ad Rom. xiv. 23. *Et sine fide impossibile est placere Deo*, ut dicitur ad Heb. xi. 6. Tertio peccatores, qui in peccatis vitam duxerunt. In singulis autem praemissorum generibus manifeste apparet falsum esse quod dicitur.

Si enim ex necessitate, praecipiorum exercitacionem viam consiliorum praecedere, quam quis arripit per religionis ingressum; inordinatum valde esset, nec

ab Ecclesia sustigendum quod parentes pueros in annis minoribus constitutos offerant Deo in religione nutriendos sub consiliorum observantia, antequam in praecipis exercitari poterint: cuius contrarium & Ecclesiae consuetudo habet, quae maximum habet auctoritatis pondus, & multipliciter Scripturarum auctoritatibus comprobatur. Dicit enim Gregorius, & habetur xx. quest. cap. 1. *Addidistis*: „Si pater vel mater filium filiamve intra septa monasterii in infantiae annis sub regulari tradiderunt disciplina, utrum liceat eis postquam pubertatis annos impleverint, egredi, & matrimonio copulari; hoc omnino de vitamus.“ Nec refert, quantum ad propositum pertinet, utrum sint obligati ad regularem observantiam perpetuo tenendam: quia si praecipiorum exercitacionem ex necessitate observantiam consiliorum praecedere, nullo modo liceret regulari consiliorum observantiae aliquos applicare qui nondum essent in praecipis exercitati. Haec autem consuetudo pueros religioni tradendi non solum ecclesiasticis statutis quampluribus, sed etiam Sanctorum exemplis comprobatur. Narrat enim Gregorius in II. Dialogorum Lib. quod „ceperunt ad beatum Benedictum Romane urbis, nobiles, & religiosi concurrere, suosque ei filios, omnipotenti Deo nutriendos dare. Tunc quoque bone spei suas soboles Euficium Maurum, Tertullus vero Patricius Placidum tradidit: ex quibus Maurus junior, cum bonis polleter moribus, magistri adjutor cepit existere; Placidus vero puerilis, adhuc indolis annos gererat.“ Ipse etiam beatus Benedictus adhuc puer existens, despectis litterarum studiis, relicta domo, rebique patris, soli Deo placere desiderans, sanctae conversationis habitum quaesivit, ut Gregorius in eodem Lib. narrat. Hic etiam mos ab ipsis Apostolis sumpsisse invenitur exordium. Dicit enim Dionysius in fine ecclesiastic. *Hier. Sursum acti infantes ad habitum sanctum habebunt consuetudinem, ab omni semoti errore, & immunda vita expertes. Hoc dicitur nostris dicitur ad mentem venit, & visum est suscipere infantes.* Et quavis ibi loquatur Dionysius de susceptione infantium ad christianam religionem in baptismo assumendam; tamen ratio ibi inducta etiam proposito competit: quia utrobique pueros expedit nutriti in his quae postmodum sunt observaturi, ut ad horum habitus informetur.

Et ut ulterius procedatur, hoc etiam ipsius Domini auctoritate firmatur. Legitur enim Matth. xix. 13. quod oblatis sunt Christo parvuli, ut manus eius imponeret, & oraret: discipuli autem increpabant eos. *Jesus autem ait eis: Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim regnum caelorum: ubi dicit Chrysostomus: „Quis nesciatur appropinquare Christo, si repellitur ab eo simplex infantia? Nam, si Sancti futuri sunt, quid negatis filios ad patrem venire? Si autem peccatores futuri sunt, ut quid sententiam condemnationis proferis antequam culpam videatis? Manifestum est autem quod maxime appropinquat homo Christo per viam consiliorum, secundum illud Matth. xix. 21. *Vende omnia quae habes, & da pauperibus, & sequere me.* Non sunt igitur pueri retrahendi, ne per observantiam consiliorum Christo appropinquent. Sed, sicut Origenes ibidem dicit, „quidam priusquam discant rationem iustitiae de pueris, reprehendunt eos qui per simplicem doctrinam pueros & infantes, id est minus adhuc eruditos, offerunt Christo. Dominus autem hortans, discipulos suos, viros jam constitutos, condescendens, dere utilitatibus perorum, ut fiat pueri quasi pueri, ut pueros lucentur, dicit: *Tantum est regnum**

num colorum. Nam & ipse cum in forma Dei esset, factus est puer. Hoc ergo debemus attendere, ne aestimatione sapientie excellentioris contemnamus quasi magni pusillos Ecclesie, prohibentes pueros venire ad Jesum. Et ut adhuc ad priora nos extendamus, de Joanne Baptista legitur Luc. 1. 80. *Puer crescebat, & confortabatur spiritu, & erat in desertis usque ad diem ostensionis sue ad Israel: ubi dicit Beda: Prædicator penitentia futurus, ut liberius audiret suos à mundi illecebris erudiendo subtrahat, primævam in desertis transegit vitam; ne, ut Gregorius Nyssenus dicit, hujusmodi fallaciam confusionem, ac errorem incurreret erga veri boni discretionem. Ideo ad tantum divinarum gratiarum elevationem est apicem, ut plusquam Prophetis sibi gratia infunderetur, quia mundus, expertus cujuslibet passionis, desiderium suum à principio usque ad finem divinis aspectibus obtulit. Non solum igitur licitum est, sed etiam valde expediens ad majorem gratiam optime promerendam, ut aliqui à pueritia sæculum deserentes, in deserto religionis vivant. Unde Threnon. 111. 27. dicitur: *Bonum est virum cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Et causa videtur assignari, cum subditur: Sedebit solitarius, & tacabit, quia levavit se super se: per quod datur intelligi, quod qui ab adolescentia sua jugum religionis portando se super se levant, ad observantias religionis, quæ in quiete consistit à mundanis curis, & silentio à turbaturum tumultibus, magis redduntur idonei, secundum illud Proverb. xxii. 6. *Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Et inde est quod Anselmus in libro de similitudinibus, eos qui sunt à pueritia in monasteriis nutriti, Angelis comparat; eos vero qui postmodum in perfecta ætate convertuntur, hominibus.***

Hoc etiam non solum sacræ Scripturæ auctoritatibus, sed etiam Philosophorum sententias confirmatur. Dicit enim Philosophus in II. Ethic. *Non parum differt sic, vel sic ex juvene confessum assuetis, sed multo magis, aut omne, id est totum, in hoc consistit quod aliqui à pueritia erudiantur in hoc quod per totam vitam debent servare. Et in VIII. Politicorum dicit idem Philosophus, quod legislatori maxime negotiandum est circa juvenum disciplinam, quos oportet erudire secundum quod convenit ad unamquamque qualitatem.*

Hoc etiam ex communi hominum consuetudine manifeste apparet, secundum quam homines à pueritia applicantur illis officiis, vel artibus in quibus vitam suam acturi sicut qui futuri sunt clerici, mox à pueritia in clericatu erudiuntur; qui futuri sunt milites, oportet quod à pueritia in militaribus exercitiis nutriantur, sicut Vegetius dicit in Lib. de re militari; qui futuri sunt fabri, fabrillem artem à pueritia discunt. Cur igitur in hoc solo regula fallat, ut qui futuri sunt religiosi, non à pueritia in religione exercentur? Quinimo necesse est ut quanto aliquis est difficilior, tanto ad illud portandum magis homo à pueritia consuescat.

Sic igitur manifeste apparet quod in pueris locum non habet quod dicitur oportere aliquem prius in mandatis exerceri quam ad consilia transeat, religionem intrando.

CAPUT IV.

Quod prædicta assertio locum non habet in his qui de novo convertuntur ad fidem.

Nunc videre oportet, utrum hoc locum habere possit in his qui nuper ad fidem sunt conversi: quibus si quis religionis habitum interdicta tamquam in præceptis non exercitatis, primo aspectu absurdum apparet, cum constat Christi discipulos statim in sua conversione ad fidem, esse assumptos ad Christi collegium, in quo primum exemplar consiliorum perfectionis apparuit, & absque dubio cujuscumque religionis statum excessit. Ipse quoque Paulus inter Apostolos conversione novissimus, prædicatione primus, statim ad fidem conversus, viam perfectionis evangelice sumpsit: dicit enim ad Gal. 1. 15. *Cum autem placuit ei qui me segregavit ex utero matris mee, ut vocaret per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus; continuo non acquievi carni, & sanguini.* Hoc etiam ex ipsius Christi exemplo nobis ostenditur: legitur enim Matthæi 1v. post baptismum Christi, quod tunc Jesus ductus est in desertum à Spiritu: ubi dicit Glossa: *Tunc, id est post baptismum, docens baptizatos de mundo exire, & in quiete Deo vacare.* Hoc etiam ex multorum laudabili consuetudine approbatur, qui ab infidelitate quacumque ad fidem Christi conversi, statim habitum religionis assumunt. Quis autem erit tam improbus disruptor qui audeat eis consulere, ut potius in sæculo remaneant, quam in religione præceptam baptismi gratiam studeant conservare? Quis sane mentis ab hoc proposito eum impediatur, ne Christum, quem per sacramentum baptismi jam induit, perfectam imitatione induere mereatur?

Apparet igitur & in hoc secundo hominum genere desirabile omnino esse quod dicunt, homines ab ingressu religionis arcendos ante exercitium præceptorum.

CAPUT V.

Quod prædicta assertio locum non habet in peccatoribus per penitentiam convertis.

Denique videamus, an in tertio genere hominum, scilicet de peccatis penitentium, nondum in præceptis exercitatorum, conveniens esse possit quod dicunt. Ubi assumendum videtur, quod in Evangelio legitur de conversione Matthæi, quem Dominus de telonij lucris ad sui sequelam vocavit: & quamvis non statim sit in Apostolatam assumptus, statim tamen consiliorum perfectionem assumpsit. Dicitur enim Luc. v. 28. *quod relicti omnibus, surgens secutus est eum; & sicut Ambrosius ibidem dicit, propria dereliquit qui rapiebat aliena. Ex quo manifeste apparet quod statim penitentes post quacumque immanitatem peccatorum, viam consiliorum possunt attingere. Quinimo, ut verius dicatur, eis maxime comperit ad perfectionem viam consiliorum assumere. Gregorius enim in quadam homilia exponens illud quod habetur Lucæ 111. *Facite dignos fructus penitentia, dicit: Quisquis illicita nulla commisit, huic jure conceditur ut licitis utatur. At si quis in culpa lapsus est, tanto licita debet abscindere, quanto se meminit illicita perperasse: Et postmodum subdit: Per hoc ergo cujuslibet conscientia convenitur ut tanto majora querat bonorum operum,**

OPUSCULUM XVIII.

rum lucra per penitentiam, quanto graviora sibi, in utilitate damna per culpam. Quia igitur in statu religionis homines etiam à licitis abstinent, & perfectionum operum lucra querunt, manifestum est quod à peccatis recedentes non in observantia præceptorum, sed potius in eorum transgressione exercitati, debent viam consiliorum assumere, religionem intrando, quæ est perfecta penitentia status. Unde, ut habetur xxxiii. quest. 11. cap. *Admonere*, Stephanus Papa Asulphum quendam, qui gravia peccata (1) portaverat, admonere dicens: *Placeat tibi consilium nostrum. Ingrede re monasterium, humiliare sub manu Abbatis, & multorum fratrum precibus adjunctis observa cuncta simplici animo quæ tibi fuerint imperata: & postea subdit: Sin autem penitentiam publicam, permanens in domo tua, vel in hoc mundo vis agere (quod pejus tibi, & durius, & gravius esse non dubites) ita ut agere debeat, exhortamur.* Et subjungit quædam gravissima; quibus tamen omnibus & utilius, & melius esse dicit religionis ingressum.

Sic igitur patet quod non exercitati in præceptis, sed potius in peccatis conversati salubriter admonentur ad religionis ingressum, qui tamen per horum admirabilem sapientiam à consiliis assumendis arcentur: quorum in hoc sententia, Apostoli sententia confutatur, qui dicit Rom. vi. 19. *Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestrae. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditie, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitie in sanctificationem: ubi dicit Glossa: *Humanum dico, quia plus servituti debetis justitiæ quam peccato.* Et Baruch. 1v. 28. dicit: *Sicut fuit sensus vester ut erraretis à Deo, decies tantum iterum converentes requiretis eum: quia videlicet post peccata, quibus homo à Deo recessit, ejus præcepta transgrediens, ad majora debet manum extendere, & non esse mediocriter contentus.**

Hinc etiam rei multa exempla sanctorum suffragantur. Plurimi enim utriusque sexus post gravia facinora, & flagitia perpetrata, in quibus totam vitam suam consumperant, statim consiliorum viam assumentes, nullo præmissis præceptorum exercitio, religioni arctissime se dederunt. Nec solum hoc auctoritatibus sanctorum, & exemplis, sed etiam philosophicis documentis comprobatur. Dicit enim Philosophus in II. Ethic. *Multum enim abducentes à peccato, in medium venimus: quod tortuosa lignorum dirigentes faciunt.* Oportet igitur eos qui per peccata sunt distorti, ad rectitudinem deduci, perfectionis virtutis opera observando.

Patet igitur ex præmissis, quod in nullo genere hominum locum habere potest quod dicunt, non debere aliquos ad religionem transire, nisi prius fuerint in præceptis exercitati.

CAPUT VI.

Destructio radicis erroris præmissi.

Ad hunc autem errorem radicem exirpandum, oportet ejus radicem, sive originem invenire. Videtur autem ex hoc prædicto error procedere quod existimant in consiliis principaliter perfectionem existere, & præcepta ad consilia ordinari sicut imperfectum ordinatur ad perfectum; & sic necesse sit à præceptis ad consilia transire, sicut ab impar-

fecto ad perfectam pervenitur. Cum autem hoc simpliciter de præceptis enunciet, fallitur. Manifestum est enim præcepta esse de dilectione Dei, & proximi, secundum quod Dominus dicit Matth. xxii. 37. quod primum, & maximum mandatum legis est: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* In his autem duobus præceptis essentialiter consistit vitæ christianæ perfectio. Unde Apostolus dicit ad Coloss. 111. 14. *Super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis: ubi dicit Glossa, quod cætera perfectum faciunt, inquantum scilicet ad charitatem ordinantur, charitas autem omnia ligat. Et inde est quod cum Dominus Matth. v. 48. præcepta de proximi dilectione dedisset, subjungit: *Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est: & Matth. xix. 27. super illud: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, dicit Hieronymus: Quia non sufficit tantum relinquere, jungi quod perfectum est: Et secuti sumus te.* Sequuntur autem Apostoli Dominum non tam passibus corporis, quam affectibus mentis. Unde super illud Luc. v. *Att ille, Sequere me, dicit Ambrosius: Sequi jubet non corpore gressu, sed mentis affectu.* Patet igitur quod præcipue in affectu charitatis ad Deum perfectio christianæ vitæ consistit: & hoc rationabiliter. Cujuslibet enim rei perfectio in assecutione sui finis consistit. Finis autem christianæ vitæ est charitas, ad quam sunt omnia ordinanda, secundum illud I. ad Timoth. 1. 5. *Finis præcepti charitas est: ubi dicit Glossa: Charitas est finis, id est perfectio, præcepti, id est præceptorum omnium, quorum impletio est dilectio Dei, & proximi.**

Oportet autem considerare, quod aliter judicandum est de fine, & de his quæ sunt ad finem. In his enim quæ sunt ad finem, præfenda est quadam mensura secundum quod congruit fini. Sed circa ipsum finem nulla mensura adhibetur, sed unusquisque ipsum assequitur quantum potest; sicut Medicus medicinam quidem moderatur ne superexcedat, sanitatem autem inducit quanto perfectius potest. Sic igitur præceptum dilectionis Dei, quod est ultimus finis christianæ vitæ, nullis terminis coarctatur; ut possit dici, quod tanta dilectio Dei cadat sub præcepto; major autem dilectio limitis præcepti excedens sub consilio cadat; sed unicoque præcipitur ut Deum diligat quantum potest: quod ex ipsa forma præcepti apparet cum dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Unusquisque autem hoc observat secundum suam mensuram, unus quidem perfectus, alius autem minus perfecte. Ille autem totaliter ab observantia hujus præcepti deficit qui Deum in suo amore non omnibus præfert. Qui vero ipsum præfert omnibus, ut ultimum finem, implet quidem præceptum vel perfectum, vel minus perfecte, secundum quod magis vel minus detinetur aliarum rerum amore. Unde Augustinus dicit in Lib. lxxxii. Q. *Charitatis venenum est spes adipiscendorum, aut retinendorum temporalium: quod est in intelligendum, si sperentur tamquam ultimus finis: nutrimentum ejus est imminutio cupiditatis: perfectio, nulla cupiditas.*

Est autem & alius modus perfectus observantia hujus præcepti, qui non potest observari in via. Dicit enim Augustinus in Lib. de perfectione justitie, quod in illa plenitudine charitatis quæ erit in patria,

(1) An parraverat?

charitatis præceptum illud impletur: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. & postea subdit: Cur ergo non præceptum homini ista perfectio, quamvis eam in hac vita non habeat? Non enim recte currunt, si quo curandum est nesciatur. Quomodo autem sciretur, si nullis præceptis ostenderetur? Ad hæc igitur præcepta dilectionis Dei & proximi omnia alia præcepta, & consilia ordinantur sicut ad finem: unde Augustinus dicit in Ench. Quæcumque mandat Deus, ex quibus unum est, Non moechaberis; & quæcumque non jubentur; sed speciali consilio moventur, ex quibus unum est, Bonum homini est mulierem non tangere; tunc recte sunt cum referuntur ad diligendum Deum, & proximum propter Deum.

Aliter tamen ad præcepta charitatis ordinantur alia præcepta legis, aliter autem consilia. Ad finem enim aliquid ordinatur, ut sine quo finis haberi non potest, sicut cibus ad vitam conservandam, aliquid vero ordinatur in finem, sicut per quod & facilius, & securius, & perfectius finis obtinetur; sicut ad vitam corporis conservandam ordinatur cibus ex necessitate, medicina vero conservativa sanitatis, ut perfectius, & securius sanitas habeatur. Primo ergo modo ad charitatem ordinantur alia legis præcepta: nullo enim modo potest præcepta charitatis impleri qui vel alios deos colit, per quod discedit à Dei dilectione, vel qui homicidium, aut furum committit, quæ dilectioni proximi adversantur. Secundo autem modo ordinantur ad charitatem consilia. Et de consilio quidem virginitalis expresse est Apostolus sententia ostendens, quod ad dilectionem Dei ordinatur: dicit enim I. ad Cor. vii. 32. Qui sine uxore est, sollicitus est quæ sunt Dei, quomodo placeat Deo; qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori. De consilio vero paupertatis ipse Salvator dicit, quod ad sui sequelam ordinatur, ut patet Matthæi xix. Quæ quidem sequela in affectu charitatis consistit, ut ostensum est. Charitas autem per cupiditatis diminutionem perficitur; cupiditas vero, & divitiarum amor per objectionem earum diminuitur, vel etiam totaliter auferitur. Dicit enim Augustinus in epistola ad Paulinum, & Thersiam, quod terræa diliguntur arcibus adcepta, quam concupita constringunt. Aliud est enim jam nolle incorporare quæ desunt, aliud jam incorporata divellere. Utrumque etiam consilium ad dilectionem proximi ordinatur. Cum enim ea quæ Dominus præcipit Matth. v. ad dilectionem proximi pertinentia, sicut in præparatione animi observanda; manifestum est quod magis ad horum observantiam præparatur animus qui circa propria non sollicitatur: facilius enim tollenti tunicam & pallium dimittere est paratus, si necesse fuerit, qui nihil habere in suo animo destinavit, quam qui habet animum aliquid in hoc sæculo possidendi.

Quia vero charitas non solum finis est, sed etiam radix omnium virtutum, & præceptorum quæ de actibus virtutum dantur; consequens est ut sicut per consilia homo proficit ad perfectius diligendum Deum, & proximum, ita etiam proficit ad perfectius observanda quæ de necessitate ad charitatem ordinantur. Qui enim continentiam, aut paupertatem servare proposuit propter Christum, longius ab adulterio, & furto recessit. Adduntur etiam in religionis statu multe observantiae, puta vigiliarum, jejuniorum, & sequestrationis à secularium vita, per quæ homines magis à vitis arceantur, & ad virtutis perfectionem facilius promoventur; & sic consiliorum observatio ad aliorum observantiam præceptorum

ordinatur; non tamen ordinatur ad ea sicut ad finem: non enim aliquis virginitalitatem servat, ut adulterium vitet; vel paupertatem, ut à furto desinat: sed ut in Dei dilectione proficiat: majora enim non ordinantur ad minorata sicut ad finem.

Sic igitur patet quod consilia ad vitæ perfectionem pertinent, non quia in eis principaliter consistat perfectio, sed quia sunt via quedam, vel instrumenta ad perfectionem charitatis habendam. Unde Augustinus dicit in Lib. de moribus Ecclesie, de vita religiosorum loquens: „Concupiscentiæ demandæ, & dilectioni fratrum retinendæ, invigilat omnis intentio.“ Et ibidem dicit: „Charitas præcipue custoditur charitati virtus, charitati sermo, charitati habitus, charitati vultus aptatur.“ Et in collatione patrum dicit abbas Moyses: „Pro hac, scilicet puritate cordis, & charitate, „universa agimus, atque toleramus: pro hac parentes, patria, dignitates, divitiæ, delicia mundi hujus, & voluptas universa contemnitur: pro hac jejuniorum inediam, vigiliis, labores, corporis nuditatem, lectiones, cæterasque virtutes suscipimus: ut per ista ab universis cogitationibus noxiis illasum præpare cor nostrum, & conservare possimus, & ad perfectionem, nem charitatis istis gradibus innitendo conscendamus.“ Sic igitur cum duplex sit modus observandi præcepta, perfectus scilicet, & imperfectus; est etiam duplex exercitium præceptorum: unum quidem quo aliquis exercitatur in perfecta observantia præceptorum; & hoc idem exercitium fit per consilia, sicut ex præmissis patet: aliud autem est exercitium in imperfecta observantia præceptorum, quod fit in vita seculari absque consiliis. Cum ergo dicitur, quod oportet aliquem prius exercitari in præceptis quam ad consilia transeat, idem est ac si dicatur, oportet prius hominem exercitari in imperfecta observantia præceptorum quam exercitari in perfecta observantia eorumdem: quod valde inepte dicitur, si ve ad ipsa præcepta respiciamus, sive ad ipsa exercitia. Quis enim tam insanæ mentis esse poterit qui aliquem volentem perfecte diligere Deum, & proximum, retrahat, cogens, ipsum prius diligere imperfecte? Nonne hoc formæ dilectionis contradicere, quæ nobis traditur in præceptis charitatis divinæ, cum dicitur: Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo: Numquid timendum est ne nimis cito homo incipiat Deum perfecte diligere, quasi possit in diligendo Deum modum præterire? Dicitur Eccli. xlii. 32. Glorificantes Dominum quantumcumque poteritis, supercavebit adhuc &c. Unde Apostolus I. ad Cor. ix. 24. monet: Sic currite, ut comprehendatis: & ad Heb. iv. 11. dicit: Festinamus ingredi in illam requiem: quia quantumcumque homo tempore vite perfectionis incipiat semper sibi remanet quo possit proficere, quousque ultimam perfectionem homo consequatur in patria. Si vero ad ipsa exercitia inspicimus, major apparebit absurditas. Quis enim dicat volenti continentiam, vel virginitalitatem servare, ut prius in matrimonio caste vivat? Quis dicat paupertatem pro Christo volenti subire, ut prius in divitiis juste vivat, quasi per divitiis animus hominis ad paupertatem præparetur, & non magis propositum paupertatis impediatur? Quod manifeste apparet Matth. xix. de adolescente qui paupertatis consilium à Domino non suscepit, sed abiit tristis propter divitiis quas habebat. Et hæc quidem dicta sunt, si comparentur consilia ad præcepta charitatis. Si vero comparentur ea ad alia legis præcepta, quis non videat quanta sequatur absurditas? Si enim per consilia, & religio-

nis observantias tolluntur occasiones peccatorum, per quæ sunt præceptorum transgressiones; quis non videat aliquem tanto magis indigere ut occasiones peccatorum evitet? Namquid ergo dicendum erit juveni: Vivas interim inter mulieres, & lascivorum consortia, ut sic in castitate exercitatus, postmodum in religione castitatem observet; tanquam facilius sit in sæculo quam in religione castitatem servare? Idem etiam de aliis virtutibus, & peccatis apparet.

Similes sunt igitur huiusmodi doctrinam promulgantes bellorum ducibus, qui milites in suo tirocinii exordio acriter bellis exponerent. Fatemur autem, quod si qui sunt in vita seculari exercitium præceptorum habentes, melius possunt in religione proficere. Sed sicut ex una parte præceptorum exercitium in vita seculari præparat hominem ad consilia melius observanda, ita ex alia parte secularis vitæ consuetudo consiliis observandis impedimentum præstat. Unde Gregorius dicit in principio Moral. Cum adhuc me cogeret animus præsentis mundi quasi specie tenus deservire, cœperunt multa contra me ex ejusdem mundi curia succrescere, ut in eo jam non specie, sed, quod est gravius, mente retineret. Quæ tandem cuncta sollicitate fugiens, portum monasterii petii.

CAPUT VII.

Solutio rationum adversariorum.

HIS igitur visis, facile est ea quibus innuntur, refellere.

Quod enim primo inducunt de adolescente cui Dominus consilium perfectionis dedit, utrum iam in mandatis exercitatus, quia dixerat: Hæc omnia servavi à juventute mea: manifestum est secundum Hieronymum efficaciam non habere: dicit enim super Matth. „Mentitur adolescens. Si enim quod positum est in mandatis, Diliges proximum tuum sicut te ipsum, opere complexerit, quomodo postea audis, Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, tristis recessit.“ Et, sicut Origenes super Matth. narrat, scriptum est in Evangelio secundum Hebræos, quod cum Dominus dixisset ei: „Vade, & vende omnia quæ habes, cepit dives scalpere caput suum, & dixit ad eum Dominus: Quomodo dicis, Feci legem, & Prophetas? Scripsum est in lege: Diliges proximum tuum sicut te ipsum: & ecce multi fratres tui filii Abrahamæ amici, tui sunt stercore, morientes præ fame, & domus tua plena est auri tui; & non egreditur aliquid, ut uno ex ea ad eos.“ Itaque Dominus redarguens eum, dicit: Si vis perfectus esse &c. Impossibile est enim implere mandatum quod dicit: Diliges proximum tuum sicut te ipsum, & esse divitem, & maxime tantas habere possessiones. Sed hæc intelligenda sunt quantum ad perfectum modum observantiae hujus præcepti. Nihil autem prohibet dicere eum prius imperfecte præcepta observasse, & quantum ad hoc eum non fuisse mentium, sicut Chrysostomus, & alii expositores dicunt. Nec tamen quia exercitatus aliquoties in observantia mandatorum Dominus perfectionis consilium dedit, ideo necessaria forma præscribitur ut solis talibus aditus ad consilia pateat; quia etiam Manthæum non exercitatum in præceptis, sed potius in peccatis conversatum, ad consilia sequenda vocavit; ut sic nec peccatoribus, nec etiam innocenibus perfectionis viam præcluderet.

Quod vero secundo inductum est, quod post sacramenta ad mandata servanda auditor est instruendus: hoc nihil ad propositum facit; quia ins. rudiō in mandatis omnibus necessaria est sive in sæculo remanentibus, sine etiam assumenibus perfectionis viam per religionis ingressum, sicut etiam doctrina fidei, & sacramenta: de quibus præmittitur: Sunt utrisque communia.

Similiter quod tertio est inductum, quod faciendo mandata homo venit ad latitudinem sapientie, nihil aliud indicat nisi quod per observantiam mandatorum homo mereatur sapientiam occultorum; unde ibidem inducitur illud quod habetur Eccli. i. 33. secundum aliam litteram: (1) Concupiscite sapientiam, serva mandata; & Dominus præbebit illam tibi; quod manifestum est nihil ad propositum pertinere.

Jam vero quod quarto propositum est de Glossa: super illud Psalm. cxxx. Sicut ablatus super matre sua, diligentius discutiamus: quia quamvis sit frivolum, multum tamen hoc faciunt, & inaniter innuntur eidem. Patet autem ex ipso progressu Glossæ inductæ, quod agit de nutritione noviter ad fidem conversorum. Sic enim præmittitur, quod „post baptismum bonis operibus informamur, & lacte simplicis doctrinæ nutritur proficiendo à lacte doctæ, nec jam grandiusculi à lacte matris accedamus ad mensam patris; id est, à simpliciori doctrina, ubi præstat, Verbum caro factum est, accedamus ad Verbum Patris in principio apud Deum: quod manifestum est ad doctrinæ ordinem pertinere. Postmodum vero ecclesiastica observatio in exemplum inducitur, quæ quinquæ tempora observat. In quorum primo per exorcismum, & catechismum nuper conversi ad fidem rudimentis Christianitatis imbuntur. Secundum tempus est quando in utero Ecclesie aluntur, usque ad sabbatum sanctum: & tunc est tertium tempus, in quo per baptismum ad lucem generantur. Quartum tempus est in quo manibus Ecclesie gestantur, & lacte nutritur usque ad Pentecosten; quo tempore nulla difficultas inducuntur, non jejunatur, non media nocte surgitur. Quintum est tempus in quo Spiritu paraclyto confirmati, quasi ablactati incipiunt jejunare, & alia difficulta facere, & servare: quod videtur ad horum propositum pertinere, quia manifeste agitur de ordine transeundi à facilioribus operibus ad difficultiora.

Hic autem eorum processus tripliciter deficit. Primo quidem quia alia est ratio in his quæ sponte assumuntur, alia in his quæ ex necessitate inducuntur. Item est alia ratio de nuper conversis ad fidem, qui sunt quasi pueri nutriti; atque alia de penitentibus, qui sunt quasi infirmi sanandi. Si igitur aliqui fuerint de novo ad fidem conversi, non sunt eis ex necessitate à principio difficulta imponenda, sed primum in levioribus exercitandi, postmodum vero sunt eis arctiora imponenda; sicut pueri prius nutriuntur lacte, postmodum vero durioribus cibis: & in hoc casu loquitur Glossa. Si tamen nos conversi ad fidem sponte propria voluerint manum mittere ad altiora, quis eos audebit arceri? Et ut ab exemplo Glossæ non recedamus, sicut post solemne baptismum, qui fit in vigilia paschæ, quædam requies à laboriosis operibus indulgetur propter infirmos; ita post solemne baptismum, qui in vigilia Pentecostes celebratur, statim Ecclesia indicit jejunia, ad significandum eos qui ex fervore spiritus in baptismo suscepti statim se arctiori vitæ subjiciant. De penitentibus

(1) Vulgata: Filii, concupiscens sapientiam, conserva justitiam, & Deus præbebit &c.

autem est alia ratio, quia eis à principio inungitur poenitentia arctior, postmodum vere paulatim levigatur; sicut etiam infirmis cum sanari inceperint, arctior diæta imponitur, quæ postmodum cum in valetudine profecerint, remittitur. Secundum hoc ergo Ecclesia innocentibus à principio leviora imponit onera præceptorum, quæ ex necessitate servantur; consilia vero ex necessitate eis Ecclesia non imponit, nec tamen prohibet, si ea velint propria voluntate assumere: poenitentiam autem secundum statuta canonum in primis annis arctiores observantiæ injunguntur.

Secundus defectus est, quia in quolibet officio, vel statu à facilioribus ad difficiliora transitur. Nec tamen oportet quod quicumque altiore statum recipit, in leviori prius exerceatur. Non enim necesse est ut qui in aliquo officio exerceri voluerit, prius in aliquo leviori exerceatur; sed in eodem officio à levioribus ad majora perducitur. Unde non oportet ut qui in statu religionis per consiliorum observantiam exerceri voluerint, prius exerceantur in seculo in observantiæ præceptorum; sed quod de his quæ ad religionem pertinent, à principio minora eis imponantur: sicut nec oportet quod qui volunt clericale officium assumere, prius in vita laicali exerceantur, aut qui volunt continentem vivere, non prius oportet eos in continentia conjugali exerceri.

Tertius defectus est, quia duplex est operis difficultas. Quædam ex sola magnitudine operum; & talis difficultas, quia requirit perfectionem virtutis, non imponitur imperfectis: quædam vero est difficultas prohibitionis, quia magis indigent qui sunt imperfecti virtutis. Unde pueris arctior adhibetur custodia dum sub pedagogo educantur, quam postmodum cum pervenerint ad ætatem perfectam. Status autem religionis est quædam disciplina cohibens à peccatis, & facilis ad perfectionem inducens, sicut ex prædictis apparet. Et ideo qui sunt imperfecti virtutis, puta nondum in præceptis exercitati, magis indigent tali custodia, quia facilis est eos peccatis abstinere tali discipline subjectos, quam si liberius in seculo nutriantur. Quod vero in Glossa subditur: „Multi hunc ordinem pervertunt: ut hæretici, & schismatici:“ manifeste apparet per sequentia ad ordinem doctrinæ pertinere: sequitur enim: „Hic vero servasse dicit, obstringens se maledicto sic, quasi non modo in aliis suis humilis, sed etiam in scientia: quia ergo humiliter sentiebam prius nutritus in lacte, quod est Verbum caro factum, ut resuscitarem ad panem Angelorum, scilicet ad Verbum quod est in principio apud Deum.“ & sic redit ad id quod prius dixerat. Unde quod in medio positum est, causa exempli inducitur.

Quod vero quinto inductum est de quinque millibus hominum, quos Christus de quinque panibus prius pavit, & postmodum quatuor millia de septem panibus, tam frivolum est ut responsione non egeat. Nec enim oportet secundum ordinem figuratum, & ordinem rerum esse quæ figurantur: quia quandoque per priora figurantur posteriora, & e converso. Nec ab hujusmodi figuris efficacis argumentatio trahitur, ut Augustinus dicit in quadam epistola contra Donatistas, & Dionysius dicit in epistola ad Titum, quod symbolica Theologia non est argumentativa. Hoc tamen non obstante dicamus, quod per istum ordinem miraculorum designatur ordo præceptorum ad consilia quantum ad statum totius humani generis. Non enim consilia fuerunt data in veteri

testamento, sed in novo: quia nihil ad perfectum ad duxit lex: & hoc patet per Glossam, quæ quinque panes dicit esse legalia præcepta; septem autem panes evangelicam perfectionem. Non autem propter hoc oportet quod iidem homines prius exerceantur in præceptis legalibus in sæculari vita, & postmodum in consiliis in vita religiosa. Non enim legitur quod iidem homines fuerint inter quinque millia, & postmodum inter quatuor millia.

Similiter vero quod sexto proponitur de illis quatuor ex quibus sancta Evangelia continentur, non facit ad propositum: quia quod dicitur in exemplis, perfectio non refertur ad consilia, sed ad perfectum modum observandi præcepta, quæ sunt de actibus virtutum, sicut Christus observavit. Unde subduntur in Glossa exempla, ut hoc: *Discite à me, quia mitis sum &c.* & *Estote perfecti sicut & Pater vester perfectus est:* & alibi: *Exemplum enim dedi vobis &c.*

Jam vero quod septimo proponitur de ordine vite activæ ad contemplativam, diligentius considerandum est, quia hoc ab eis frequentius inculcatur. Verum quidem igitur est quod activa vita contemplativam præcedit; sed ignorare videntur quid sit vita activa. Primo quidem quia credunt vitam activam in sola dispensatione rerum temporalium existere, ita quod assentur, religiosos, qui nihil possident nec proprium, nec commune, activæ vite participes esse non posse: quod manifeste falsum ostenditur in hoc quod Gregorius dicit in 11. homilia secunde partis super Ezechiellem: *Activa vita est panem esurienti tribuere, verbo sapientia nescientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis viam superbium proximum revocare, infirmam curam gerere, quæ singulis quibusque expeditur, dispensare, & commissis nobis qualiter subsistere valeant, providere.* Ex quo patet quod ad activam pertinet non solum in temporalibus, sed etiam in spiritualibus doctore, vel corrigendo aliis providere, ad quæ magis homines redduntur idonei nihil penitus in hoc seculo habentes. Unde & Dominus Apostolos orbis doctores futuros omnibus hujus mundi bonis spoliavit, ut habetur Math. x. Est autem querendum ulterius, utrum exercitium mortalium virtutum hominis ad se ipsum, ad vitam activam pertineat. Etsi quidem doctrinam sequamur Philosophi, morales virtutes pertinent ad vitam activam, ut patet in 8. Ethic. intellectuales vero ad vitam contemplativam, cui etiam Augustinus attestat XII. de Trin. ubi rationem inferiorem, quæ temporalia dispensat sive ad se, sive ad alium pertinentia, deputat actioni; superiores vero rationem, quæ rationibus æternis inhaeret, deputat contemplationi. Hoc ergo habito, in promptu est ratio quare vita activa præcedat contemplativam: quia nisi homo per virtutes morales habeat animam à passionibus deputatam, quod pertinet ad vitam activam, non est idoneus ad divinam veritatem contemplantandam, secundum illud Math. v. 8. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt,* & hic imperfecta, & in futuro contemplatione perfecta. Sic igitur exercitium vite activæ est non solum in sæcularibus, sed etiam in religiosis. Primo quidem inquantum per virtutes morales in eis animæ passionem refrenantur. Secundo quia ipsis etiam in alios possunt misericordiarum officia exhibere, vel docendo, vel corrigendo, vel saltem infirmos visitando, necros consolando, vel in sæculo existentes, vel secum in monasterio viventes. Unde quantum ad hæc duo dicitur Jacobi 1. 27. *Religio munda & immaculata apud Deum*

& Patrem hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc sæculo. Tertio quia in ipso religionis ingressu etiam temporalia dispensaverunt, quæ habebant, pauperibus largientes. Non ergo propter hoc Glossa inducta, præcepta dicit ad vitam activam pertinere: quia etiam vero ad contemplativam, quia præcepta ad solam vitam activam pertinent, dicit enim ibidem Gregorius: *Contemplativa vita est charitatem Dei, & proximi tota mente retinere, quæ sunt magna præcepta in lege: ut dicitur Math. xxii. neque ita quod consilia pertineant ad solam contemplativam, sicut ostensum est: sed quia consilia principaliter disponunt ad vitam contemplativam, præcepta autem sine consiliis observata, non sufficienter disponunt ad vitam contemplativam, ad quam requiritur major perfectio. Non ergo propter hoc oportet aliquem in sæculo remanere, ut ibi exerceret in vita activa, quia etiam in statu religionis potest homo habere exercitium tantum vite activæ, quantum necesse est ad hoc quod homo promoveatur ad contemplationem.*

Quod vero octavo propositum est, *Nemo repente fit summus*, non mihi tum ad propositum facit, quamvis etiam super hoc multum innotuit. Est enim summum, & infinitum accipere, in eodem statu, & in eodem homine, aut in diversis statibus, & in diversis hominibus. Si quidem igitur utrumque accipiat in eodem statu, & in eodem homine; manifestum est quod nemo repente fit summus, quia unusquisque recte vivens, toto tempore vite suæ proficit, ut ad summum perveniat. Si vero hoc referat ad diversos status, non oportet ut quicumque vult ad superiorem statum pervenire, à minori statu incipiat, sicut non oportet ut qui vult esse clericus, prius in laicali vita exerceatur, sed statim à puerilibus annis aliqui clericali militatæ adscribuntur. Similiter etiam hoc oportet quantum ad diversas personas. Unus enim ab aliorum sanctitatis gradu incipit quam sit summum aliorum, ad quod per totam vitam suam alter perveniet. Unde Gregorius dicit in II. Dialogorum: *Quatenus presentes, & futuri omnes cognoscerent, Benedictus puer conversionis gratiam à quanta perfectione expiisset.*

Quod vero nono proponitur de parietibus recentibus, quibus non sunt tignorum onera imponenda: & quod decimo proponitur: *Casus quartæ qui postpositis gradibus per abrupta quartæ ascensum:* non sunt ad propositum: quia auctoritates illæ loquuntur de honore prelationis, qui requirit perfectam virtutem: & ideo non est imperfectis imponendum. Sed consilia sunt promotiones quædam ad perfectionem, & prohibitiones à peccatis, quibus novi parietes indigent, ut excitentur ab humore vitiorum, & quibus quasi per debitos gradus ad perfectionem perveniunt.

Quod vero undecimo proponitur, priora esse naturæ ordine præcepta consiliis; patet ex prædictis qualiter habeat veritatem. Si enim loquamur de præceptis finalibus, quæ sunt dilectio Dei, & proximi; manifestum est quod consilia ordinantur ad ea sicut ad finem. Talis est ergo ordo consiliorum ad præcepta hujusmodi, qualis eorum quæ sunt ad finem, respectu finis. Finis autem est prior in intentione, posterior vero est in executione. Et sic si consilia ordinarentur ad prædicta præcepta, sicut quæ sine eis nullatenus possent servari, sequeretur quod necesse esset prius observari consilia quam aliquis diligeret Deum, vel proximum: quod est manifeste falsum. Sed quia hoc modo consilia ordinantur ad prædicta præcepta, ut per ea facilius, & perfectius custodiantur,

consequens est quod per hujusmodi consilia perveniat ad perfectam dilectionem Dei, & proximi, quæ intentione præcedit consilia, sequitur autem secundum operis executionem. Si autem compareremus consilia ad alia præcepta, quæ ordinantur ad dilectionem Dei, & proximi; inter ea duplex comparatio potest attendi. Quod enim consilia sine præceptis observari non possunt, præcepta vero à multis observantur sine consiliis; poterunt comparari consilia ad præcepta communiter considerata: & sic erit ordo consiliorum ad præcepta sicut ordo proprii ad commune, quod est quodammodo naturæ ordine prius, non tamen oportet quod aliquis prius exerciteur in præceptis, & sic ad consilia transeat. Alio vero comparatio potest attendi consiliorum ad præcepta hujusmodi, secundum quod sine consiliis observantur; & sic est comparatio consiliorum ad præcepta sicut unius speciei perfectæ ad aliam speciem imperfectam, sicut animal rationale comparatum ad animal ratione carens: & sic consilia naturæ ordine sunt priora præceptis, quia perfectum in quolibet genere naturæ prius est: natura enim, ut Boetius dicit, à perfectis sumit initium. Nec tamen oportet quod præcepta sic considerata, sint tempore priora consiliis: non enim oportet ut aliquid sit primo in specie imperfectæ ad hoc quod transeat ad perfectam, sed necesse est quod infra limites ejusdem speciei aliquid de imperfecto transeat ad perfectum.

Quod vero ultimo propositum est, quod non esset salus sine consiliis, si consilia præcepta præcederent; manifestum est ex præmissis quod procedit ex falso intellectu eorum quæ dicuntur. Non enim sic dicimus consilia ordinari ad præcepta ut sine quibus præcepta servari non possunt, sed sicut ea per quæ præcepta perfectius, & melius servantur.

CAPUT VIII.

Rationes inductæ ad astruendum, quod ante religionis ingressum, delet quis diu, & cum multis liberat.

HIS igitur pertractatis, inquirendum est, an oporteat volentes religionem intrare cum multis ante consilium habere, ut dicunt. Et hoc quidem nituntur astruere per hoc quod de arduis ad totam vitam pertinentibus maxime sunt à pluribus requirenda consilia. Nihil autem videtur esse magis arduum & difficile in rebus humanis quam semperisquam abnegare, & mundum deserere, religionem intrando, in qua necesse sit per totam vitam morari. In hoc igitur maxime sunt multorum consilia requirenda, & diutina deliberatione pensandum. Hoc etiam ostenditur nituntur ex voti diffinitione. Dicitur enim votum esse *sponsio mellioris boni, animi deliberatione firmata.* Ex deliberatione igitur dependet firmitas voti. Sed votum religionis est firmissimum, ut pote quod nullo superveniente potest infringi. Ergo præexigit, maximam deliberationem.

Item hoc nituntur ostendere per hoc quod dicitur I. Joann. iv. 1. *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint:* quod in religionis introitu locum habet, ut patet per hoc quod beatus Benedictus in regula, & Innocentius in decretali, in hoc casu hanc auctoritatem inducunt. Sed hujusmodi probatio indiget diligenti examine, quod plenus fit per deliberationem cum multis. Oportet igitur volentem religionem intrare, primo deliberare cum multis.

Adiungunt etiam, quod ibi est consilium requirendum ubi deceptionis periculum imminet. Hoc autem contingit in religionis ingressu: quia, ut dicitur II. Cor. xi. 14. *ipse satanas transfiguratur se in Angelum lucis*: unde sub specie boni decipit incautos. Oportet igitur cum multis deliberatione habita religionem intrare.

Item. Ea que possunt habere malum exitum, sunt diligenti consilio prius examinanda. Religionis autem introitus in plerisque malum exitum habet: qui apostatae, & desperati fiunt. Oportet igitur maxima deliberatione præmissa religionem intrare.

Denique ponendum est quod maxime replicant. Dicitur enim Act. v. 39. *Si ex Deo consilium est hoc, aut opus, non poteritis dissolvere illud*. Dissolvitur autem propositum religionis intrandæ in multis per apostasiam. Non igitur hoc propositum fuit à Deo. Oportet igitur magna deliberatione cum multis habitata prius considerare, an quis debeat religionem intrare.

Hec igitur sunt quibus necessitatem magnæ deliberationis, & cum multis habende nituntur imponere his qui sunt in religione intraturi, ut multiplicatis consiliis, ex aliqua parte impedimentum patetur.

CAPUT IX.

Reprobatio prædictæ positionis.

AD hujus autem falsitatem assertionis ostendendam, primo quidem assumamus quod habetur Mat. xv. quod Petrus, & Andreas continuo vocati à Domino, relictiis retibus secuti sunt eum. In quorum commendationem Chrysostomus dicit: „In mediis operibus existentes, audientes jubentem, non distulerunt. Non dixerunt. Revertentes domum, loquamur amicis; sed omnia dimittentes secuti sunt eum, sicut Helisæus Heliam fecit. Talem enim obedientiam Christus querit à nobis, ut neque in instanti tempore remoremur.“ Deinde sequitur de Jacobo, & Joanne, qui vocati à Deo statim relictiis retibus, & patre secuti sunt eum. Et sicut Hilarius dicit super Mat. *cis artem, & patriam domum reliquimus ad eum Jesum secuti, & secularis vitæ solitudine, & paternæ domus consuetudine non teneri*. Postea vero Mat. ix. de Mattheo subditur, quod ad vocationem Domini surgens securus est eum: ubi Chrysostomus dicit: *Disce vocati obedientiam: neque enim restitit, neque domum abire rogavit, & suis hoc communicare*. Humana etiam pericula, quæ ei à principibus accidere poterant parvipendit, dum officii sui rationes imperfectas reliquit, ut Remigius dicit ibidem. Es quo evidenter accipitur quod nihil humanum nos debet retardare à servitio Dei. Rursus Mat. viii. 21. & Luc. ix. 59. legitur, quod quidam discipulus Christi dixit ad eum: *Domine, permittite me primum ire, & sepelire patrem meum: cui Dominus respondit: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos*. Quod exponens Chrysostomus super Mat. dicit: „Hoc dixit non jubens contemneret amorem qui est ad parentes, sed monstrans quoniam nihil celestibus negotiis nobis magis necessarium esse oportet, & quoniam cum toto studio his jungi debemus, & neque parum tardare, etiam si valde inevitabilia, & incantantia fuerint que attrahunt. Quid enim magis necessarium erat quam sequendum patrem? Quid etiam facilius? Neque enim multum tempus consumendum erat. Sed diabolus instat ardentius volens aliquem aditum invenire: & si modicam sumas negligentiam, mag-

nam operatur pusillanimitatem. Propter quod Sapientis ammonet dicens: *Ne differas de die in diem*. Nihil igitur aliud inde docemur, nisi quod nec minus nimium temporis frustra ducere decet, etiam si mille cogentia sint, immo præferre spiritualia cunctis, & admodum necessariis.“ Et Augustinus dicit in Lib. de verbis Domini: *Honorandus est pater, sed obediendum est Deo*. Ego, inquit, ad Evangelium te voco, ad illud opus mihi necessarium es. *Majus est hoc quam quod vis facere: sunt alii qui sepeliunt mortuos suos: non licet anteriora posterioribus subdere. Amate parentes, & præponite Deum parentibus*. Si ergo propter rem tam necessariam Dominus modice temporis inducias perentem redarguit, qua fronte diutinam deliberationem quidam asserunt præmittendam esse Christi consiliis? Deinde Luc. ix. 61. sequitur: *Et ait alter: Sequar te, Domine; sed primum permittite mihi renuntiare his qui domi sunt*. Quod exponens Chryllus insignis Græcorum doctor dicit: „Imitanda promissio, & omni laude plena.“ Sed querere renuntiare his qui domi sunt, licentando se ab eis, ostendit, quod utrumque divisum sit à Domino: dum hoc perfecte adire proposuerit mente, Nam velle consulere proximos non consentus huic proposito, indicat se utrumque labentem: propter quod Dominus improbat. Sequitur enim: *Ait ad illum Jesus: Nemo mittens manum suam in aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei*. Apposuit manum aratro qui affectuosus est ad sequendum, tamen respicit retro qui dilationem petit occasione reditendi ad domum, & cum proinquis conferendi. Non hoc invenimus fecisse sacros Apostolos, qui protinus omnia navicula & non parente secuti sunt Christum. Sed & Paulus statim acquievit carni, & sanguini. Tales esse decet volentes sequi Christum.“ Et Augustinus hoc exponens in Lib. de verbis Domini dicit: *Vocat te oriens: & tu attendis occidentem? Oriens quidem Christus est secundum illud Zach. vi. 12. Ecce vir in ortem ejus*. Occidens autem est quilibet homo in mortem cadens, & in tenebras peccati, vel ignorantie cadere valens. Injuriam ergo facit Christo, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ Dei absconditi, Coloss. 11. 3: si ejus auditio consilio adhuc ad mortalis hominis consilium aliquis existimet recurrendum.

Sed derisibili quadam tergiversatione, prædicta conatur evadere. Dicunt enim, quod prædicta locum non habent nisi aliquis ipsius Domini voce vocaretur: tunc enim contentitur differendum non esse, nec ad aliud consilium recurrendum. Sed quando homo interius vocatur ad religionis ingressum, tunc opus habet deliberatione magna, & multorum consilio, ut discernere possit, si hoc sit ex instinctu divino.

Sed hæc responsio errore plena est. Sic enim verba Christi quæ in Scripturis dicuntur, debemus accipere, ac si ab ipsius Domini ore audiremus. Dicit enim ipse Marc. xiii. 27. *Quod vobis dico, omnibus dico: vigilate*: & Rom. xv. 4. dicitur: *Quoniam scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt*. Et Chrysostomus dicit: *Si tantum propter illos dicta fuissent, scripta non essent; nunc autem dicta quidem sunt propter illos, scripta vero sunt propter nos*. Unde & Apostolus inducens auctoritatem veteris testamenti, dicit Hebr. xii. 5. *Obliti estis consolationis, quæ vobis tanquam filiis loquitur dicens: Fili mi, noli negligere disciplinam*. Ex quo patet quod verba sacra Scripturæ non solis presentibus, sed futuris loquuntur. Specialiter autem videamus, an consilium quod Dominus

dedit adolescenti, Mat. xix. 21. *Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus: illi soli sit datum, vel etiam universis: quod considerare possumus ex his quæ sequuntur*. Cum enim Petrus dixisset ei: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: universaliter præmium omnibus statuit, dicens: Omnis qui reliquit domum, vel fratres etc. propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit*. Non minus ergo secundum est hoc consilium ab inuolucro, quam si univocque singulariter ex ipsius ore dominico proferretur. Unde Hieronymus dicitur Paulinum presbyterum: *Tu audita sententia Salvatoris: Si vis perfectus esse, vende, & vende, omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me, verba vertis in opera, & nudam crucem nudus sequens, expeditior & levior ascendis scalam Jacob*. Quamvis etiam adolescenti loquens singulariter ad ipsum verba protulerit, alibi tamen idem consilium universaliter protulit, dicens (Mat. xvi. 24). *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: ubi dicit Chrysostomus quod, contumne hoc dogma orbi terrarum proponit dicens: Si quis vult, id est si vir, si mulier, si Rex, si liber, si servus.“ Abnegatio autem sui ipsius, secundum Basilium, est totalis præteritorum oblivio, & recessus à propriis voluntatibus. Et sic patet quod in hac abnegatione sui ipsius intelligitur etiam depositio divitiarum, quæ per voluntatem propriam possidentur. Sic igitur consilium adolescenti à Domino datum sic est accipiendum ac si omnibus ex ore Domini proponeretur.*

Sed in responsione præmissa adhuc aliud considerari oportet. Jam enim ostensum est, quod locutio qua nobis Dominus loquitur in Scripturis, idem habet auctoritatis pondus, ac si verba ab ipso Salvatore ore proferretur. Est autem & alius modus quo Deus interius homini loquitur, secundum illud Psal. xxxiv. 9. *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus: quæ quidem locutio culibet locutioni exteriori præponitur*. Dicit enim Gregorius in homil. pentecostes: *Ipsæ conditor non ad eruditionem hominis loquitur, si eadem homini per unctiorem Spiritus non loquatur*. Certe Cain priusquam fratricidium opere perpetraret, audivit: Peccasti, quiesce. Sed quia culpis suis exigentibus sola voce est admonitus, non unctiōe Spiritus, audire verba Dei potuit, sed servare contempsit. Si igitur voci conditoris exteriori prolatae statim obediendum esset, ut dicitur, multo magis interiori locutioni, qua Spiritus Sanctus mentem immutat, resistere nullus debet, sed absque dubitatione obedire. Unde Isaia l. 5. dicitur ex ore Prophætæ, vel potius ipsius Christi: *Dominus Deus aperuit mihi aurem, scilicet interius inspirando; ego autem non contradico, retrosum non abii, quasi præteritorum oblitus ad anteriora me extendens, ut dicitur ad Phil. 111. Dicit etiam Apostolus ad Rom. viii. 14. *Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt: ubi dicit Glossa Augustini: „Non quia nihil agant, sed quia impetu gratiæ agunt.“ Non autem agitur impetu Spiritus Sancti qui resistit, vel tardat. Est ergo proprium filiorum Dei ut impetu gratiæ agantur ad meliora non expectato consilio. De quo etiam impetu dicitur Isai. lxx. 19. *Cum venerit quasi fluvius violentus, quem spiritus Domini cogit, hunc autem impetum sequendum esse Apostolus docet ad Galat. x. 16. ubi dicit: Spiritu ambulat: & iterum 18. Si spiritu ducimini, non estis sub lege: & iterum 25. Si spiritu vobiscum, spiritu & ambulemus*. Pro magna autem culpa quibusdam improperatur à Stephano, Act.**

vii. 51. *Vos semper Spiritu Sancto restitistis*. Unde & Apostolus I. ad Thessal. v. 19. dicit: *Spiritus nolite extinguere: ubi dicit Glossa: „Si cui Spiritus Sanctus, ad horam aliquid moveret, nolite prohibere eum loqui quod sentit.“ Spiritus autem Sanctus revelat non solum docendo quid homo debeat facere, ut dicitur Joan. xiv. Cum igitur homo instinctu Spiritus Sancti movetur ad religionis ingressum, non est ei differendum; ut humanum requirat consilium, sed statim homo imperit Spiritus Sancti sequi debet. Unde & Ezech. 11. 20. dicitur: *Quocumque ibat spiritus illuc ante spiritu, & tota pariter levabantur sequentes eum*. Nec solum hoc Scripturæ auctoritatis, sed etiam sanctorum exemplis manifestatur. Narrat enim Augustinus in VIII. Conf. de duobus militibus, quorum unus lecta vita Antonii subito repletus amore sancto, ait amico suo: *Ego Deo servire statui, & hoc ex hac hora, in hoc loco aggredior: te si peget imitari, noli adversari*. Respondit illi ad hæretice se socio tantæ mercedis, tantæque militiæ. *Et ambo jam tui adificabant turrim sumptu idoneo relinquendi omnia sua, & sequendi te*. In quo etiam Libro Augustinus se ipsum reprehendit de hoc quod retardabat suam conversionem, ubi dicit: *Non erat omnino quid responderem veritate convictus, nisi tantum verba lenta, & sonnentata, Modo, Ecce modo, Sine paululum, Sed modo, & modo non habebat modum, Sine paululum in longum ibat*. Et in eodem Libro dicit: *Erubescbam nimis, quia illarum nugarum murmur, scilicet secularium, & carnalium, adhuc audiebam, & cunctabundus pendebam*. Non est ergo laudabile, sed magis vituperabile post vocationem interiore, vel exteriori verbo, vel scripturis factam differre, & quasi in dubiis consilium querere.*

Hoc etiam ad interioris inspirationis efficaciam pertinet ut homines inspirati subito ad majora provehantur: quod significatur per hoc quod congregantur in unum discipulis, ut legitur Act. 111. repente Spiritus Sanctus super eos veniens eos fecit magna Dei loqui: ubi dicit Glossa: „Nescit tarda molimina, Spiritus Sancti gratia.“ Et Eccl. xi. 23. dicitur: *Facile est in oculis Dei subito honestare pauperem*. Hanc etiam efficaciam Dei intrinsecus inspirantis Augustinus ostendit in Lib. de prædestinatione sanctorum, inducens quod habetur Joan. vi. *Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me*. Valde (inquit) te, nota est à sensibus carnis hæc schola, in qua Pater auditur, & docet, ut veniat ad Filium: nec agit, hoc cum carnis aure, sed cordis.“ & postea subdit: „Itaque gratia quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, à nullo corde duro respuitur; ideo quippe tribuitur ut cordis duritia penitus auferatur.“ Hanc etiam efficaciam inspirationis internæ Gregorius in homilia pentecostes commendat dicens: „O qualis artifex est iste spiritus! Nulla ad docendum, mora agit; in omne quod voluerit, mox ut tenuerit, mentem docet; solumque teigisse docuisse est. Nam humanum animum subito ut illustrat immutat. Abneget hoc repente quod erat, & exhibet, repente quod non erat.“ Virtutem igitur Spiritus Sancti vel ignorat, vel ei resistere nititur à Spiritu Sancto motum diturnitate consilii detinere contendit.

Nec solum sanctorum doctorum auctoritatibus assertionis eorum convincitur falsitas, sed etiam physicis documentis. Dicit enim Aristoteles in quodam cap. Ethic. quod intraturus de bona fortuna: *Quod autem quæritur quid est motus principium in anima, va-*

lam quemadmodum in toto Deus: rationis enim principium non ratio, sed aliquid melius. Quid igitur tuique erit melius scientia, & intellectu, nisi Deus? Et postea subdit de his qui à Deo moventur, quod consiliari non expedit eis: habent enim principium tale quod melius est intellectu, & consilio. Erubescat igitur qui se dicit catholicum, divinitus inspiratos ad humana transmittens consilia, quibus eos Philosophus Ethnicus asserit non egere.

Videamus autem ulterius ad quid consilio indigeant hi quibus est sacrae religionis propositum inspiratum. Et primo quidem occurrit dubitare, an id quod Christus consuliuit, melius sit, (1) sacrilegium est; dubitare vero an propter contritacionem amicum, vel quodcumque temporarium detrimentum homo debeat religionis propositum prætermittere, est animi adhuc carnali amore irretiti. Unde Hieronymus dicit in epistola ad Heliodorum: *Licet parvulus à colla pendeat nepos, licet sparsa crine, & scissis vestibus ubera, quibus te nutriet, mater ostendat; licet in lumine pater jaceat: per (2) calcatum perge patrem, sicis oculis ad vexitum crucis evola. Solum pietatis genus est in hac re esse crudelium.* Et postea subdit: *Gladium tenet hostis ut me perimat; & ego de matris lacrymis cogitabo? Propter patrem militiam deseram, cui sepulturam Christi causa non debet? Et ad hoc plura alia sunt inducta.*

Forte autem aliquis inducet ad consilium requirendum, an possit implere quod in proposito gerit. Sed etiam huic dubitationi occurrit Augustinus VIII. Confess. de se ipso loquens, qui consilium continentie assumere formidabat. Aperiēbatur, inquit, ab ea parte qua intendere faciem, & quo transire trepidabam, casta dignitas continentie, serena, & non dissolute hilaris, honeste blandiens, ut veniret, neque dubitarem; & extendens ad me suscipiens, dum, & amplectendum piis manus plenas gregibus, bonorum exemplorum. Ibi tot pueri, & puellæ, ibi juvenus multa, omnis ætas, & graves viduæ, & virginis auras. Et post pauca: „Et irridebat me irrisio exhortatoria, quasi diceret: Tu non poteris, quod isti, & istæ? An vero isti, & istæ in semetipsis possunt, & non in Deo suo? Dominus Deus eorum me dedit eis. Quid in te sras, & non stas? Projice te in eum, noli metere: non se subtraher, ut cadas. Projice te securus: excipiet te, & sanabit te.

Restant autem duo de quibus consiliari relinquuntur hi qui religionis assumenda propositum gerunt: quorum unum est de modo religionem intrandi; aliud autem est, si aliquid speciale impedimentum habeant, per quod impediantur à religionis ingressu; puta, si sint servi, vel matrimonio juncti, vel aliquid hujusmodi. Sed ab hoc consilio primo quidem amovendi sunt carnis propinqui. Dicitur enim Prov. xxv. 9. *Causam vitam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo non revelas.* Propinqui autem carnis in hoc proposito amici non sunt, sed potius inimici, secundum illud quod habetur Michæe vii. 6. *Inimici hominis domestici ejus:* quod etiam Dominus introducit Matth. x. 36. In hoc igitur casu sunt præcipue vitanda carnalium propinquorum consilia. Hinc etiam est quod Hieronymus in epistola ad Heliodorum impedimenta religiosi propositi, quæ à propinquis carnalibus ingenerant, enumerat, dicens: „Nunc tibi blandis viduæ soror heres lacertis, nunc illi cum quibus adolevisisti, vernaculi ajunt: Cui non servituros relinquis?

(1) Forte quod sacrilegium est: vel omittendum verbum occurrit. (2) Al. percalcato perge patre.

„Nunc & gerula quondam; jam anus, & nutritius secundus post naturalē pietate pater clamant: Mox rituros expecta paulisper, & sepeli.“ Et Gregorius dicit III. Moralium: „Calidus adversarius cum à bonorum cordibus repelli se conspicit, eos qui ab illis valde diliguntur, exquiris, & per eorum verba blandiens loquitur, quia plus ceteris amatur; ut dum vis amoris cor perforat, facile persuasionis ejus gladius ad intimam rectitudinis munimina irumpat.“ Hinc est quod beatus Benedictus, ut Gregorius refert in II. Dialogorum, nutricem suam occulte fugiens deserti loci secessum petiit; sed Romano monacho propositum suum aperuit, qui ejus desiderium, & secretum tenuit, & adjutorium impendit. Arcendi sunt etiam ab hoc consilio carnales homines, apud quos Dei sapientia stultitia reputatur: unde Eccli. xxxvi. 12. *irrisorie dicitur: Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, cum injusto de justitia; & postea subdit: Non atendas his in omni consilio; sed cum viro sancto assiduas esto: à quo est petendum consilium, si de aliquibus in hoc casu consiliari oporteat.*

CAPUT X.

Solutio rationum contra veritatem supra inductarum.

EA vero quibus innituntur contrarium asserentes, de facili refelluntur.

Quod enim primo inductum est, quod in arduis, & difficilibus sunt maxime consilia requirenda; verum est, ubi non est veritas manifesta. Sed quando id quod est melius, est altiori consilio diffinitum, injuriosum est iterum id in dubium revocare, iterato consilia requirendo.

Quod vero secundo propositum est, quod votum animi deliberatione firmatur, ad propositum non facit. Hæc enim deliberatio in interiori consistit proposito, quo quis eligit majus bonum, cui se obligare intendit. Omne autem quod ex electione agitur, ex deliberatione, sive consilio agitur: quia electio est appetitus præconsiliati, ut dicitur in III. Ethic. Et sicut à Spiritu Sancto, qui est, spiritus fortitudinis, & pietatis, hoc propositum homini inspiratur; ita etiam ab eodem, qui etsi consilii, & scientiæ spiritus, deliberatio interius ministratur.

Quod etiam tertio inductur, *Probate spiritus si ex Deo sunt*, ad propositum non facit. Ibi enim necessaria est probatio ubi non est certitudo: unde super illud I. ad Thessal. ult. *Omnia probate*, dicit Glossa: „Certa non egent discussione.“ Incertum autem potest esse his quibus alios ad religionem recipere incumbit, quo spiritu ad religionem veniant, utrum scilicet desiderio spiritualis profectus, an etiam, sicut quandoque accidit, ad explorandum vel ad malefaciendum; vel etiam utrum sint ad religionem apti qui veniunt. Et ideo indicitur eis tam per statutum Ecclesiæ, quam per regulare edictum, eorum qui sunt recipiendi, probatio. Sed his qui propositum religionis assumenda gerunt, dubium esse non potest qua intentione id faciant. Unde eis deliberandi necessitas non incumbit, præcipue si de suis corporaliis viribus non diffident, ad quas examinandas religionem intrantibus annus probationis conceditur.

Quod vero quarto proponitur, quod *satanas transfiguratur se in Angelum lucis* & multoties bona suggerit intentione fallendi, verum est; sed, sicut Glossa ibidem dicit, quando diabolus sensus corporis fallit; men-

mentem vero non movet à vera rectaque sententia, qua quisque vitam fidelē gerit; nullum est in religione periculum: vel cum se bonum fingens ea vel facit, vel dicit quæ bonis Angelis congruunt, etiam si credatur bonus, non est error periculosus, aut morbidus. Cum vero per hæc aliena bona ad sua ducere incipit, ne quis post eum eat, opus est magna vigilantia. Detur ergo quod diabolus aliquem incitet ad religionem intrandum; hoc opus bonum est, & bonis Angelis congruum: unde non est periculum, si quis ei in hoc consentiat; sed vigilandum erit, ut ei resistatur cum ad superbiam, vel alia vitia incœperit ducere. Frequenter enim contingit quod Deus vitæ malitia demum in bonum sanctorum, quibus preparat coronas invictis; & sic ei à sanctis illudatur. Sciendum tamen, quod si cui à diabolo suggeratur, vel etiam ab homine religionis introitus, per quem aliquis accedit ad Christum sequendum; talis suggestio efficaciter non habet, nisi interius attrahatur à Deo. Dicit enim Augustinus in Libro de prædestinatione sanctorum, quod omnes sancti sunt docibiles Dei, non quia omnes ad Christum veniant, sed quia nemo aliter venit: & sic religionis propositum à quocumque suggeratur à Deo est.

Quod vero quinto proponitur, quod in his est requirendum consilium quæ malum exitum possunt sortiri, distinctioe indiget. Aut enim malus exitus potest contingere ex parte ipsius rei, quæ assumenda imminet, aut ex parte hominis assumentis. Si ex parte rei quæ assumenda est, periculum imminet, & hoc quidem frequenter accidit; magna deliberatione opus est, ut periculum obviatur, vel res totaliter relinquatur. Si vero ut in paucioribus periculum accidat, non est magna deliberatione opus, sed vigilantia, & cautela, ne aliquo casu in periculum incidatur: alioquin daretur occasio omnia humana studia prætermittendi, secundum illud Eccli. xi. 4. *Qui observat ventum, non seminat, & qui considerat nubes, nunquam metet: & Prov. xxvi. 13. dicitur: Dicit piger: Leo est in via, leona in itineribus: ubi dicit Glossa: „Multi cum verbis exhortationis audiunt, dicunt se velle, viam justitiæ incipere, sed à satana retrahi ne periant, ficiant.“ Quandoque vero res ipsa in se secunda est, habet tamen malum exitum, propter hoc quod homo mutat propositum: & ex ista causa non debet homo retrahi, vel differre sub specie majoris deliberationis religionis ingressum, quamvis aliqui mutato proposito à religione apostatantes deteriores fiant: alioquin etiam simili ratio esset de accessu ad fidem, & fidei sacramenta; quia dicitur II. Petr. 11. 21. *Melius erat (1) viam veritatis non cognoscere, quam post agnitam retroire.* Et Apostolus ad Heb. x. 29. *(2) Deteriora meretur supplicia qui sanguinem testamenti pollutum duxerit, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit.* Non esset etiam passim ad justitiæ opera procedendum, quia scriptum est Eccli. xxvi. 27. *Qui transgreditur à justitia ad peccatum, Deus paravit eum ad rhomphaum.**

Jam vero quod sexto proponitur est: *Si ex Deo consilium hoc, aut opus, non poteritis id dissolvere: diligentius considerandum est: tum quia hoc ab eis frequentius inculcatur: tum quia lætè ibi virus hæreticæ pravariatis. Ex hoc enim verbo prave intellecto, nostri temporis hæretici duo erronea concludere nituntur. Quorum primum est, quod corpora quæ corruptuntur, à Deo non sunt; secundum est, quod si aliquis gratiam habet, vel charitatem à Deo, amit-*

ti non potest. Assumamus etiam alia: si diabolus peccavit, opus Dei non fuit; si Judas à choro Apostolorum decidit, ejus electio à Deo non fuit; si Simon magus post baptismum in hæresim decidit, à Deo non fuit quod cum Philippus baptizavit. Cum quibus omnibus addamus & horum argumentum mirabile, consimilem virtutem habens cum predictis. Si ille qui religionem intravit, ad ea egreditur; propositum quo intravit, à Deo non fuit; vel studium eorum à Deo non fuit qui eum ad religionem attraxerunt. Contra quos utamur verbis Augustini in I. Lib. contra Julianum, qui dicebat: *Non potest mali radix in eo quod donum est Dei, locari: contra quem Augustinus dicit: Erit profecto Manichæus victor, nisi & illi resistatur, & tibi &c. Veritas ergo jidei catholice ideo vincit Manichæum, quia vincit te ipsum.* Ut ergo ipsi pariter cum Manichæis vincantur, dicamus, quod consilium Dei nunquam dissolvitur, secundum illud Isai. xlvi. 10. *Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiat.* Ex hoc tamen consilio immutabili, sicut dat rebus corruptibilibus esse temporale, quibus sempiternitatem non tribuit, ita quibusdam dat justitiæ temporalem, quibus non largitur perseverantiæ donum, ut Augustinus dicit in Lib. de perseverantia. Et sic vincuntur Manichæi, quia æterno Dei consilio corruptibilia insinuantur, ut temporaliter sint; vincuntur autem isti, quia ex immobili Dei consilio quibusdam datur sequenda æternum Dei consilium propositum religionem intrandi, quibus in ea perseverandi donum non datur.

CAPUT XI.

Rationes quibus astruere nituntur, quod homines non debent se ad religionem obligare per votum.

NUNC inquerendum est de hoc quod impeditur nituntur obligationem qua aliqui voto se ad ingressum religionis astringunt.

Et primo quidem aliqui sunt qui nituntur cuilibet voto derogare, dicentes, melius esse quod absque voto aliquis virtutum opera exequatur, quam quod ad ea observanda voto se obliget, inducentes ad hoc quod Prosper dicit in II. Lib. de vita contemplativa: *Sic abstinere, vel jejunare debemus, ut non nos necessitati jejunandi subdamus, ne jam non devoti, sed in-viti rem non voluntarie faciamus.* Qui autem vovet se jejunaturum, necessitati jejunandi se subicit; & eadem ratio est in aliis operibus virtuosis. Non igitur videtur esse laudabile quod aliquis voveat vel jejunare, vel religionem intrare: vel quodcumque aliud opus virtutis exple.

Addunt etiam ad hoc rationem, quia quanto aliquid est magis necessarium, tanto fit minus meritorium. Cum autem aliquis jam vovit vel religionem intrare, vel quodcumque aliud opus exple, necessitas ei incumbit ut impleat quod promisit. Laudabilius igitur erit, & magis meritorium, si aliquis absque voto faciat aliqua opera virtuosas, quam si ea expleat voto præmissis.

Specialiter autem ostendere nituntur, quod ad religionis ingressum non debent aliqui per obligationem voti, vel juramenti induci, inducentes statutum Concilii Tolerani, quod habetur in decretis dist. xlv. cap. de Judæis, ubi dicitur: „Non enim tales invitati sal-vandi sunt, sed volentes, ut integra sit forma justitiæ“

(1) *Vulgata non cognoscere viam justitiæ quam post agnitonem retrorsum converti.* (2) *Vulgata: Quam magis putatis deteriora meriti supplicia qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem &c.*

tie: sicut enim homo proprii arbitrii voluntate ser-
pentis obediens perit, sic vocante se gratia Dei, pro-
priae mentis conversione quisque credendo salvatur.
Ergo non vi, sed libera animi voluntate & faculta-
te, ut converterentur videntur. Quod multo
magis observandum videtur circa religionis ingres-
sum, qui est minus necessarius ad salutem. Illi autem
qui obligantur juramento, vel voto ad religionis
ingressum, non proprii arbitrii voluntate, sed neces-
sitate cogente convertuntur. Non igitur videtur obli-
gatio talis esse conveniens.

Inducunt etiam decretum Urbani Papae, quod ha-
betur xix. quest. 11. cap. *Daë sunt*, ubi dicitur,
quod illi qui religionem ingrediuntur, ducuntur lege
privata, quae est lex Spiritus Sancti. Ubi autem Spi-
ritus Domini, ibi libertas secundum Apostolum II.
ad Corinth. 111. Libertati autem opponitur neces-
sitas, quam inducit obligatio juramenti, vel voti. In-
conveniens igitur est aliquos ad religionis ingressum
voto, vel juramento constringere. Idem etiam arguunt
ex eventu qui videtur in pluribus, qui post hujusmodi
obligationem ad religionem attracti, in ea non perse-
verant, sed redeuntes ad saeculum, desperantes se ip-
sos, omni iniquitati pervertitatis se tradunt. Et sic
impleri videtur quod Dominus Scribis, & Phariseis
dicit Matth. xv. 23. *Circuits mare, & aridam, ut fa-
ciatis unum proselytum: & cum feceritis, facitis eum
filium gehennae duplo quam vos.*

Dicunt etiam, quod aliqui sic obligati aliquando
votum suum non implent, & tamen postea facti sunt
boni Episcopi, vel Archidiaconi, à quo per obli-
gationem praemissam impediti fuissent.

Addunt etiam, quod nec beneficiis temporalibus,
pura per exhibitionem munerum, sunt aliqui ad reli-
gionem inducendi: & ad hoc inducunt decretum Bo-
nificii Papae, quod habetur 1. quest. 11. cap. *Quam-
pio*, ubi dicitur: *Nunquam legimus Domini discipulos,
vel eorum ministerio conversos, quempiam ad Dei cultum
aliquo muneri intervenit provocasse.*

Adjungunt etiam, hoc contra fidelitatem esse, dum
inexpertis ad graviora religionis onera, vel ad longas
matutinas, graves vigilias, jejunia, & disciplinas, &
alias hujusmodi asperitates obligantur, & ducuntur
sicut vos ad victimam: & ita dum non implent quod
voverunt, paratur eis laqueus ad mortem aeternam.

Dicunt etiam hujusmodi obligationem esse illicitam,
utpote factam contra statutum Innocentii IV.
qui mandavit annum probationis concedi volentibus
religionem intrare, & prohibuit ante quatuordecim
annum eos per votum religioni adstringi. Quod
etiam consonat regule beati Benedicti, in qua conceditur
probationis annus nuper ad religionem conversis.

Uterius autem procedunt, dicentes, specialiter esse
illicitum ut pueri ante annos pubertatis praedicto
modo ad religionis ingressum obligentur. Illicitum
enim videtur esse quod aliqui obligentur tali obli-
gatione quae juste possit ab alio irritari. Si autem aliqui
impuberes se ad religionem obligaverint, possunt re-
trahi à parentibus, vel à tutoribus, ut probatur per id
quod habetur xx. quest. 11. ubi dicitur: *Puella si ante
duodecim aetatis annos sponte sua sacramentum velamen si-
bi assumpsit, possunt statim parentes ejus, vel tutores
id factum irritum facere, si voluerint.* Illicitum est ergo
impuberes ad religionem obligare juramento, vel
voto.

Inducunt etiam ulterius, quod aliqui infra annos
pubertatis constitutus, etiam si sit doli capax, ad reli-
gionem obligari non potest. Et inducunt ad hoc illud
quod dicit Bernardus in apparatu de regularibus, &

transeuntibus ad religionem, super illam decretalem
Innocentii III. quae incipit, *Postulasti*: & sunt haec
verba apparatus. *Si vis intelligere, quod essent infra
tertium & quartum decimum annum; hac potest esse
dubitatio, quia forte erant doli capaces: & sic videba-
tur, quod malitia suppleret aetatem, sicut in matri-
monio carnali, ut habetur extra de despons. impub.
cap. *A nobis*, & cap. *Tua*; quia sicut potuerunt se
obligare diabolo, sic & Deo. Sed Papa responderi,
quod *liberi possunt ministrare in Ecclesiis postea recep-
tis*: & sic non obligantur ante quatuordecimum an-
num. Hugutio vero dicebat, quod bene obligatur do-
li capax, & tenebat monachatus, quia poterat se obli-
gare diabolo. Et Innocentius III. fuit in eadem opi-
nione, qui in decretali ista respondet, quod ingres-
sus tenuit, si malitia supplebat aetatem, sicut in anti-
qua decretali patet; sed hodie non prodest. Et ad hoc
etiam inducunt quod Raymundus, & Goffredus in
suis summis dicunt idem.*

Inducunt etiam, quod pueri ante quatuordecim
annos non debent obligari juramento, ut habetur
xxii. quest. v. cap. *Pueri*, & cap. *Honestum*. Pari igitur
ratione nec voto sunt obligandi pueri ante quatuor-
decimum annum ad religionis ingressum.

Dicunt etiam, quod religio dicitur à religando, vel
reeligendo, ut Augustinus dicit X. de civit. Dei. Unde
concludunt, quod pueri qui non sunt ligati, non
debent religari, & qui non elegerunt, non debent
reeligere per religionis ingressum. Ex quibus omnibus
concludunt, pueros esse miseros, & insensatos, qui
religionem ingrediuntur, vel ad religionis ingres-
sum se obligant.

CAPUT XII.

*Improbatio erroris praemissi, & ostensio, quod opus
circuits factum cum voto, magis est meritiorum.*

UT autem in singulis praemissorum veritas possit
manifeste videri, seriatim quae praemissa sunt,
investigare oportet, à communibus ad specialia des-
cendendo.

Et primo consideremus, an verum sit quod dicunt,
scilicet magis esse meritiorum opus virtutis absque
voti obligatione factum, quam si ex voto id aliquis
impleat. Et quamvis de hoc plura sint dicta in alio
nostro libello quem de perfectione conscripsimus, hic
tamen aliqua iterare non pigeat.

Primo igitur considerandum est, quod cum laus
operis ex radice voluntatis dependeat, tanto exterius
opus laudabilius redditur, quanto ex meliori volun-
tate procedit. Inter alias autem conditiones bonae
voluntatis una est ut sit voluntas firma & stabilis: unde
in vituperum pigrorum inducitur quod habetur Pro-
verb. 14. 13. *Fault, & non vult pigri.* Tanto igitur
opus exterius laudabilius redditur, & magis merito-
rium, quanto voluntas ejus magis stabiliter in bono.
Unde & Apostolus monet I. ad Corinth. xv. 58. *Stabi-
les estote, & immobiles*: & secundum Philosophum
ad virtutem requiritur ut aliquis firmiter, & immo-
biliter operetur. Sed & justitiam Jurisperiti diffi-
niant, quod est constans, & perpetua voluntas. Sicut
& è contrario patet quod tanto peccatum est detesta-
bilius, quanto voluntas hominis magis fuerit obstina-
ta in malo: unde & obstinatio ponitur peccatum in
Spiritu Sanctum. Manifestum est autem quod volun-
tatis firmatur ad aliquid faciendum per juramentum:
unde & Psalmista dicebat Psalm. cxviii. 106. *Jura-
vi, & statui custodire judicia justitiae tuae.* Confirma-
tur

ut etiam similiter & voto, cum votum sit promissio
quaedam. Qui autem promittit se aliquid facturum,
firmat propositum suum ad illud implendum. Lauda-
bilis igitur est virtutis opus, & magis meritiorum,
si fiat voluntate firmata per votum. Hoc etiam appa-
ret ex consuetudine vitae humanae. Quia enim volun-
tatis humana mutabilis est, ad hoc ut verbis hominum
fides adhibeatur, tantum inolevit consuetudo ut
hoc quod aliquis alteri vult facere, promissione con-
firmet, & ulterius promissionem, roboret legitimis
munimentis. Plus autem debet unusquisque sibi quam
proximo, praecipue in his quae pertinent ad spiritua-
lem salutem, secundum illud Ecclii. xxx. 24. *Miserere
animae tuae placens Deo.* Potest autem homo propter
voluntatis mutabilitatem praetermittere id quod pro-
posuit, pro commodo temporali alterius. Si igitur ali-
quis utiliter providet proximo, vallando promissio-
nem suam juramento, fidei jussione, vel pignore; mul-
to magis utiliter, & laudabiliter sibi providet, si bo-
num propositum quod concepit, vel voto, vel jura-
mento, vel quocumque alio modo firmare studerit.
Unde Augustinus dicit in epistola ad Paulinam, &
Attentarium: *Quia vovisti, jam te adstrinxisti, aliud
tibi facere non licet: & postea subdit: Nec ideo tamen
te vovisse poeniteat; immo gaude jam tibi non licere quod
cum tuo detrimento licuisset.*

Amplius considerandum est, quod opus inferioris
virtutis laudabilius redditur, & magis meritiorum, si
ad superiorem virtutem ordinetur, sicut opus absti-
nentiae, si ordinetur ad charitatem. Pari ergo ratione,
& si ordinetur ad laetitiam, quae est abstinentia poior,
Votum autem est laetiae actus: est enim promissio
Deo facta de his quae pertinent ad, Dei obsequium:
unde Isai. xix. 21. dicitur: *Cognoscet Aegyptii Do-
minum in die illa, & colent eum in hostiis, & numeris
eius, & vota voverunt Domino, & solvent.* Jejunium
igitur laudabilius erit, & magis meritiorum, si fiat
ex voto. Hinc est quod in Psalm. lxxv. 12. vel
sullitur, vel mandatur: *Vovete, & reddite Domino
Deo vestro*: quod frustra mandaretur, vel consuleretur,
nisi opus bonum ex voto facere melius esset.

Hoc autem habito, dubitatur ulterius, utrum ali-
cui liceat se obligare voto ad religionis ingressum,
(1) vel erroneum est. Si enim virtuosum est religio-
nis statum assumere; virtuosos autem actus ex voto
facere laudabiliter est; laudabiliter agunt illi qui statim
religionem ingredi non valentes, se ad ingres-
sum religionis voto adstringunt. Nisi forte quis secun-
dum Vigilantium dicat, quod status secularis vitae
statui religionis aequatur, vel majori vesania in tantum
erroris proumpat, quod praesumat asserere statum
religionem quas Ecclesia approbavit, non esse statum
salutis: in quo jam Vigilanti heresim superabu-
nt, non solum inania reddentes Christi consilia,
sed ea penitus evacuantes, necnon & ordinationi Ec-
clesiae repugnantes, quod est schismaticum esse. Si
autem laudabiliter faciunt, & à spiritu Dei moventur
qui se obligant voto ad religionis ingressum; con-
sequens est eos laudabiliter facere qui alios suis ex-
hortationibus ad hoc inducunt, in hoc Spiritui Sancto
cooperantes, dum satagunt id ministerio exteriori
suadere ad quod Spiritus Sanctus insigat interiori.
Unde & Apostolus dicit I. ad Cor. 111. 9. *Dei enim
adjutores sumus*, forinsecus scilicet ministrando.

Sed quia quantum ad eos qui pubertatis annos ex-
cedunt, contrarium sapere netarium est, restat consi-
derandum, utrum pueri, vel puellae ante pubertatis

annos completos valeant se voto religionis adstringe-
re. Ubi oportet distinguere, duplex esse votum, unum
quidem simplex, aliud autem solenne. Simplex quid-
dem votum in sola promissione consistit, solenne
autem votum cum promissione habet exteriori ex-
hibitionem, dum scilicet homo actualiter se offert Deo
vel per ordinis sacri susceptionem, vel per professio-
nem certae religionis in manu praelati, quibus duobus
modis votum solemnizatur, vel etiam per suscipio-
nem habitus professorum, quae est quaedam interpreta-
tiva professio. Utriusque autem voti circa matrimo-
niam est diversus effectus. Nam votum solenne im-
pedit matrimonium contrahendum, & dirimit jam
contractum; votum autem simplex eisi contrahendum
impediat, contractum tamen non dirimit. Est autem
& contrarius, & diversus effectus utriusque voti cir-
ca religionem. Nam votum solenne, quod fit per ex-
pressam, aut praesumptam professionem, jam mona-
chum facit, vel cuiuscumque alterius ordinis fratrem;
votum vero simplex nondum monachum facit, cum
adhuc dominus rerum suarum remaneat, & adhuc si
contrahat, possit esse maritus. Quia igitur simplex
votum consistit in sola promissione Deo facta, quae
ex interiore mentis deliberatione procedit, votum
simplex ex jure divino efficaciam habent, quod nullo
humano jure tolli potest. Huius autem voti efficaciam
dupliciter tolli potest. Unum quidem modo per defectum
deliberationis, quae promissioni firmitatem
praestat; & ideo furiosorum, & aliorum amentium
vota vim obligationis non habent, ut habetur extra
de reg. & transeuntibus ad religionem *Sicut tener*:
& eadem ratio est de pueris qui non sunt doli capaces,
nec habent debitum rationis usum, qui in quibusdam
anticipatur, in quibusdam tardatur secundum
diversam dispositionem naturae: unde ad hoc non po-
test certum tempus praefigi. Alio modo impeditur ef-
ficacia simplicis voti, si aliquis Deo voveat qui non
est propriae potestatis; si puer, si servus voveret se re-
ligionem intrare, habere quidem efficaciam quantum
ad ipsum, qui usum rationis habet, si dominus ejus
permitteret; si tamen dominus hoc votum ratum non
habeat, absque peccato poterit revocare, ut habetur
in decretis distinct. xl. v. *Si servus*, ubi dicitur, quod
*si domino ignorante servus fuerit ordinatus, licet ei infra
spatium unius anni & servilem fortunam probare, &
servitium suum recipere.* Et quia puer, vel puella infra
pueriles annos etiam ex naturali jure in potestate pa-
tris constituitur, poterit pater votum ab eis enisum,
si voluerit, revocare, vel si voluerit, acceptare, se-
cundum ordinationem juris divini: dicitur enim
Num. xxx. 4. *Mulier si quippiam voverit, & se ad-
strinxerit juramento, quae est in domo patris sui, & in
aetate adhuc puellari; si cognoverit pater votum quod
pollicita est, & juramentum quo obligavit animam
suam, & tacuerit, voti rea erit, quidquid pollicita est,
& juravit, opere complebit. Sin autem statim ut audie-
rit, contradixerit pater, & vota, & juramenta ejus
irrita erunt: nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod con-
tradixerit pater.* Ex quo patet quod puella, vel puer,
de quo est eadem ratio, infra pueritiae annos, quan-
tum in ipsis est, voto se obligare possunt, nisi impe-
diat rationis defectus, ut dictum est; sed quia potestati
alterius subjiciuntur, potest votum revocari à
patre. Quod etiam patet per hoc quod subditur de
muliere adulta, cuius votum à viro revocari potest.
Et licet jus positivum determinare non possit tempus
quo homo habere incipiat usum rationis, per quem
Deo

(1) Forte legendum quod vel dubitare erroneum est: aut quod erroneum est.